

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Katedra asijských studií

BAKALÁŘSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

Pa Ěin: Elektrické křeslo

Ba Jin: Electric chair

Olomouc 2010

Monika Syrová

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Kamila Hladíková

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a že jsem uvedla veškeré použité prameny a literaturu.

Olomouc 18. 5. 2011

Anotace:

Cílem bakalářské diplomové práce je rozbor rané tvorby čínského spisovatele Ba Jina (1904-2005). Zaměřuje se na jednu z jeho povídek, která byla napsána v třicátých letech minulého století, což byla doba, kdy autor značně inklinoval k anarchismu.

Je zde rozebráno Ba Jinovo mládí a jeho cesta do Francie, kde se seznamuje s novými myšlenkovými proudy. Ovlivněn ruskými autory a tehdejšími světovými anarchistickými a komunistickými intelektuály, zapojuje se do radikálních hnutí prostřednictvím své literatury. Práce se zabývá především jeho prozaickou tvorbou, konkrétně povídkou „Elektrické křeslo“.

Klíčová slova: Ba Jin, anarchismus, Májové hnutí, Emma Goldmanová, Petr Kropotkin, Sacco a Vanzetti

Děkuji vedoucí práce Mgr. Kamile Hladíkové za cenné odborné rady a vstřícný přístup. Můj dík patří i Mgr. Kateřině Flekové a Bc. Evě Raiskubové.

Obsah:

Ediční poznámka.....	6
1. Úvod.....	7
2. Společensko-historické pozadí	9
3. Autor povídky	13
4. „Elektrické křeslo“	21
4.1. Rozbor povídky	21
4.1.1. Jazyk díla	21
4.1.2. Slovní zásoba	21
4.1.3. Stavba díla.....	23
4.1.4. Jazykové prostředky	24
4.1.5. Figury.....	25
4.2. Tematický rozbor.....	26
4.2.1. Námět.....	26
4.2.2. Téma	28
4.2.2.1. Postavy	29
4.2.2.2. Popis prostředí	32
4.3. Kompozice.....	33
4.3.1. Syžetová osnova.....	33
4.3.2. Kompoziční principy	35
5. Závěr	38
Resumé v angličtině.....	41
Seznam literatury	42
Příloha	

Ediční poznámka:

V práci je důsledně použit pinyin a zjednodušené znaky. V citacích je zachována transkripce originálu. V některých případech pro lepší porozumění uvádím za pojem i přepis v pinyinu v závorce.

Termíny známé a běžně používané v češtině (např.: Kuomintang, Šanghaj,...) nejsou uvedeny v pinyinu, ale jsou ponechány v české podobě.

Citace z anglicky psané literatury jsou mé vlastní překlady.

1. Úvod

Ve své bakalářské práci se budu zabývat ranou tvorbou čínského spisovatele Ba Jina 巴金 (1904-2005), především pak jeho anarchistickým dílem, které vznikalo v letech 1920 až 1949, a jsou označována za jeho nejkreativnější období.

Přestože je Ba Jin v Číně pokládán za jednoho z průkopníků moderní čínské literatury, jeho dílo je u nás poněkud opomíjeno a zřídka překládáno. Středem zájmu se stává především jeho románová tvorba, a povídky stojí spíše v pozadí. Proto jsem se rozhodla věnovat se právě jedné z jeho povídek, „Elektrickému křeslu“ 电椅 (Dianyi, 1932), která byla vybrána z *Ba Jinových sebraných spisů* 巴金选集 (Ba Jin Xuanji, 1980). Při vyhledávání materiálu se mi podařilo zjistit, že událost popsána v „Elektrickém křesle“ je založená na skutečné události. Tento fakt se stal pro moji práci stěžejním, a budu se tedy zabývat otázkou, co vedlo tohoto čínského autora k popsání onoho příběhu, a jakým způsobem ho ve svém díle zpracoval. Dále se pokusím zasadit zmíněnou povídku do Ba Jinovy rané tvorby, i do kontextu světové literatury, z níž pravděpodobně čerpal.

Samotná práce má dvě části. V první bude popsáno společensko-historické pozadí doby, která se stala pro moderní čínskou literaturu převratnou. Dále se zde zaměřím na Ba Jinovo mládí a vliv, jaký měla jeho rodina založená na pravidlech tradiční konfuciánské morálky na jeho pozdější literární činnost. V jeho životopise dále zdůrazňuji význam Májového hnutí a autorův pobyt v zahraničí, kde se setkal s významnými osobnostmi tehdejšího literárního světa a představiteli politických a společenských hnutí. Mým cílem je zjistit, z jakých myšlenkových proudů spisovatel vycházel, aby bylo snazší porozumět hlavní ideji překládané povídky. Pro společensko-historickou a biografickou část jsem nejčastěji vycházela ze studií Olgy Langové¹ a C. T. Hsiao². Cenným pramenem byla i sbírka Ba Jinových esejí *Earliest memories*³, které jsou vzpomínkami na jeho mládí a na dobu, kdy začal psát.

Druhá kapitola se zabývá povídkou „Elektrické křeslo“. Nejprve nastíním průběh skutečné kauzy, jež byla v povídce zaznamenána. V této části práce jsem pracovala převážně

---

¹ LANG, O. *Pa Chin and his writings*. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1967.

² HSIA, C. T. **Ba Jin**. In *A History of Modern Chinese Fiction*. New Haven: Yale UP, 1961.

³ BA, J. *Selected works of Ba Jin IV*. Beijing: Foreign Language Press, 2005.

s internetovými zdroji, dokumentem italského režiséra Giulianiho Montalda „Sacco e Vanzetti“⁴, použity byly i citace z knihy *Boston* od Uptona Sinclaira⁵ Dále se pokusím o interpretaci Ba Jinova ztvárnění oné kauzy. Po jazykovém, tematickém a kompozičním rozboru, který jsem provedla podle literární teorie Hrabáka⁶, budu dále schopná porovnat povídku nejen s faktickou kauzou „Sacco a Vanzetti“, ale rovněž ji zasadit do kontextu ideologického, který je nezbytnou součástí Ba Jinova díla. Budu se tedy snažit o komparaci námětů, literárních standardů doby i myšlenkových směrů, které ovlivnily autora, abych zjistila, jakým způsobem kauzu ztvárnil, a zda použil nějakých literárních postupů a prostředků k dosažení vyšší umělecké či ideologické kvality povídky „Elektrické křeslo“.

Můj vlastní překlad povídky je připojen v příloze.

---

⁴ <http://libcom.org/history/1916-1927-the-execution-of-sacco-and-vanzetti> (12. 4. 2010).

⁵ SINCLAIR, U. *Boston*. Z angličtiny přel. Lída Špačková. Praha: Svoboda, 1970.

⁶ HRABÁK, J. – ŠTĚPÁNEK, V. *Úvod do teorie literatury*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987.

2. Společensko-historické pozadí

Autor povídky „Elektrické křeslo“, Ba Jin, se narodil v roce 1904, vyrůstal tedy v době důležitých historických událostí, jakými byla První světová válka a Velká říjnová socialistická revoluce⁷, která mezi čínskou mladou inteligencí vyvolala velký ohlas. Pokusy o socialistickou revoluci se v Číně objevovaly již od pádu císařství roku 1911, ale nikdy nebyly dovedeny do konce, vždy se jednalo spíše o reformu buržoazie. Po svržení poslední císařské dynastie začaly do Číny proudit nové myšlenkové směry, a vznikla řada uskupení a hnutí, které se zasazovaly o změnu sociálního a politického systému. Jedním z nejvýznamnějších tohoto charakteru bylo bezpochyby *Májové hnutí* 五四运动 (Wusi yundong, 1919), které bylo původně reakcí studentů na ustanovení ve Versailleské smlouvě⁸, záhy se však rozšířilo mezi veřejnost, a k studentským demonstracím se přidaly protestní stávky a dělnická hnutí. Společným cílem demonstrantů bylo uspořádání nového společenského a politického zřízení, zdůrazňována byla především důležitost demokracie a individualismu.⁹

Májovým hnutím začínají dějiny moderní čínské literatury. Je to třicetileté období revoluce nejen v politice, ale především v kultuře a literatuře. Autoři tohoto hnutí využívali umění, aby bojovali proti feudalismu a imperialismu. Zaměřovali se na starou konfuciánskou společnost a její nedostatky. Hlavním prostředkem revoluce byla literatura psaná jednoduchým stylem a v jazyce blízkém hovorové řeči, jelikož bylo nezbytné, aby se revoluční myšlenky dostaly mezi širokou veřejnost. Důležitou úlohu zde sehrál časopis *Nové mládí* 新青年 (Xin qingnian), kolem kterého se shromažďovala vzdělaná mládež. Byla zde publikována většina tehdejších seriózních článků týkajících se politiky a kultury, uváděny byly překlady děl západních autorů, a čtenáři byli pravidelně informováni o dění ve světě, především v USA, Rusku a Francii. Jeho redaktor Chen Duxiu zde dával prostor mladým začínajícím autorům, aby publikovali svá díla, a zároveň je informoval o západní literatuře, která pro ně měla být předlohou: „*Odstraňte přepěstěnou a licoměrnou aristokratickou literaturu! Vytvořte přirozeně prostou, lyrickou literaturu lidu! Odstraňte ztrouchnivělou, nadutou literaturu, vyžívající se v literárních narážkách! Vytvořte svěží, upřímnou, realistickou literaturu! Odstraňte mlhavou a nesrozumitelnou literaturu stejně omílající krásy přírody! Vytvořte jasnou a prostou*

⁷ Říjnová revoluce – zkráceně VŘSR, ozbrojený převrat v Rusku iniciovaný V. I. Leninem 7. listopadu 1917 (25. října podle juliánského kalendáře, který tehdy v Rusku platil).

⁸ Versailleská mírová smlouva – jedna z pařížských mírových smluv, uzavřených roku 1919 jako výsledek šestiměsíčního jednání na Pařížské mírové konferenci, která oficiálně ukončila první světovou válku.

⁹ FAIRBANK, J. K. *Dějiny Číny*. Z angličtiny přeložili Martin Hála, Jana Hollanová, Olga Lomová. Praha: NLN, 1998. s. 308.

společenskou literaturu!“¹⁰ Redaktor dával začínajícím autorům za vzor ruské myslitele, jako například Lva Nikolajeviče Tolstého¹¹, Petra Alexejeviče Kropotkina¹² a Michaila Alexandroviče Bakunina¹³, z nichž si vzal příklad především Ba Jin, o čemž svědčí jeho pseudonym Ba (Bakunin), Jin (Kropotkin).¹⁴ Kromě ruských autorů byli vyzdvihováni němečtí filozofové, jako například Imanuel Kant, G. W. F. Hegel, Artur Schopenhauer a další představitelé západní inteligence.¹⁵ Z jejich tvorby si čínští spisovatelé vybírali pouze to, co pro ně mělo hodnotu, a bylo pochopitelné pro čínskou kulturu. Někteří autoři namísto této selekce jen slepě přejímali, a neměli žádné povědomí o západním světě.¹⁶ Často ve svých dílech spontánně vyjadřovali své myšlenky, a psali své osobní zpovědi a manifesty. Kromě psaní fiktivní literatury se uchylovali k psaní esejí, teoretických prací, a hojně překládali evropské spisovatele a myslitele.

Stěžejní postavou hnutí na domácí půdě byl spisovatel Lu Xun 鲁迅 (1881-1936). „*Nejpokrokovější názory zastával Lu Süen. Již ve svých prvních esejích z r. 1907 se znovu a znovu obracel proti přeceňování minulosti a ulpívání na přežitých tradicích, jež ochromovaly kulturní vývoj Číny. Ukazoval nutnost zásadního přetvoření Číny ve směru světové civilizace, současně však varoval před slepým napodobováním a přejímáním povrchních aspektů západní kultury.*“¹⁷ Považován za průkopníka, stal se inspirací pro mnoho mladých autorů, stejně jako on, bojujících za společenský a kulturní převrat. Lu Xunova díla byla důležitá nejen ideologicky a politicky, ale měla především nesmírný význam z hlediska literárního. Ten spočíval především ve změně obsahu, proto se autor přiklonil k epickému žánru. Vycházel z tradiční lidové literatury, ale rozvinul ji, a vytvořil z ní nový útvar – povídku, která se na rozdíl od té tradiční soustřeďuje pouze na jednu psychologickou situaci, jíž se vše v díle podřizuje. V jeho moderních dílech není

---

¹⁰ STAMBERGER, W. – POKORA, T. a SLUPSKI, Z. *Na přelomu staré a nové Číny: Hnutí 4. května 1919*. Praha: Orbis, 1959, s. 78. In Chen Duxiu.

¹¹ Lev Nikolajevič Tolstoj (1828-1910) – ruský spisovatel, filozof a představitel realismu. Jeho dílem se prolíná myšlenka neprotivení se zlu násilím. Romány např. *Vojna a mír*, *Anna Karenina*.

¹² Petr Alexejevič Kropotkin (1842-1921) – ruský revolucionář a publicista, geograf a geolog, jeden z předních ruských anarchistů a zastánců a teoretiků anarchokomunismu, nazýván „Anarchistický kníže“, byl také významným kritikem sociálního darwinismu. Dílo např. *Anarchistická etika*, *Komunismus a anarchie*, *Historická úloha státu*.

¹³ Michail Alexandrovič Bakunin (1814-1876) – ruský revolucionář a ideolog anarchismu, vystupoval proti Karlu Marxovi. S ním spojený pojem anarchokolektivismus. Hlásil se k sociálně-demokratickému hnutí. Dílo např. *Bůh a stát*, *Lidé a svoboda*, *Nemorálnost státu*.

¹⁴ LANG, O., s. 7.

¹⁵ STAMBERGER, W. – POKORA, T. – SLUPSKI, Z., s. 41.

¹⁶ PRŮŠEK, J. **A Confrontation of traditional Oriental Literature with Modern European Literature in the Context of the Chinese Literary Revolution**. In Průšek, J. (ed.) *The Lyrical and the Epic: Studies of Modern Chinese literature*. Bloomington: Indiana UP, 1980, s. 75-76.

¹⁷ STAMBERGER, W. – POKORA, T. a SLUPSKI, Z., s. 79.

popsáno žádné široké pozadí či líčení přírody. Snaží se být co nejstručnější, aby mohl vyzdvihnout hlavní myšlenku svých děl, kritiku tehdejší společnosti.¹⁸

Lu Xunovu předlohu následovali další moderní autoři, mezi které se bezpochyby řadí i Ba Jin. „Často říkám, že jsem produkt Májového hnutí. Jako hřmot jarní bouře, probudilo mě Májové hnutí z mého spánku, a otevřelo mi pohled na zcela nový svět.“¹⁹ Autoři Májového hnutí psali převážně prozaická díla, na rozdíl od tradiční literatury, již bez předepsaných pravidel. Využívali své osobní zkušenosti a vlastní kreativitu. Za cíl si kladli vylíčit základní problémy lidské existence a sociální situace. „...zdůrazňovali intelektuální hodnotu svých děl jako význam získání hlubšího porozumění světu, a často ji vyzdvihovali nad hodnotu uměleckou.“²⁰ Úzký vztah mezi literaturou a tehdejším společenským životem v Číně je tedy více než zřejmý. Autoři vycházející z Májového hnutí vyzdvihovali společné cíle, a to odmítání feudalismu a japonského imperialismu. Tato a další politická témata byla nejvíce diskutována v *Novém mládí*, avšak hnutí dalo vzniknout mnohým uměleckým společnostem, které své názory vyjadřovaly prostřednictvím vlastních periodik. *Společnost pro studium literatury* 文学研究会 (wenzue yanjiuhui), kterou roku 1921 založil Mao Dun²¹, byla literárně-kritického a teoretického zaměření, a její časopis *Měsíčník pro povídku a román* 小说月报 (xiaoshuo yuebao) dával prostor začínajícím autorům, jakými byli Ba Jin, Ding Ling²² nebo Lao She²³.²⁴ Další literární společnosti tohoto období byla *Tvorba* 创造社 (Chuang zaoshe), v níž pracovali například Guo Moruo²⁵ a Yu Dafu²⁶.

Prostřednictvím Májového hnutí se do Číny dostaly nové myšlenkové směry, jakými byl například marxismus-leninismus nebo anarchismus²⁷. Anarchismus se v Číně objevil již

¹⁸ PRŮŠEK, J., s. 78-79.

¹⁹ TANG, T. *History of Modern Chinese Literature*. Beijing: Foreign Language Press, 1998, s. 276.

²⁰ PRŮŠEK, J., s. 81.

²¹ Mao Dun (1896-1981) – vlastním jménem Shen Dehong (Shen Yanbing) byl čínský autor literárního realismu, kulturní kritik a novinář ve 20. letech. V letech 1949-1965 byl ministr kultury v ČLR. Účastnil se Hnutí 4. Května, pomohl založit KS Číny. Dílo např. *Rozčarování, Obchod rodiny Lin, Podzimní sklizeň*.

²² Ding Ling (1904-1986) – čínská spisovatelka, vlastním jménem Jiang Bingzhi z provincie Hunan. V roce 1951 získala Stalinovu cenu Sovětského svazu za literaturu. V roce 1957 byla označena za „pravičáka“ a její díla a eseje byly zakázány. Dílo např. *Deník slečny Sophie, V temnotě, Žena*.

²³ Lao She (1899-1966) – vlastním jménem Shu Qingchun byl významný čínský romanopisec a dramatik. Za Kulturní Revoluce označen za „kontrarevolucionáře“ a byl pronásledován rudými gardami. Spáchal sebevraždu. Dílo např. *Chlapec Rikša, Čajový dům, Bubnoví zpěváci*.

²⁴ PRŮŠEK, J., s. 57.

²⁵ Guo Moruo (1892-1978) – vlastním jménem Guo Kaizhen, byl čínský spisovatel, básník, historik, archeolog a vládní úředník z provincie Sichuan. V roce 1927 se připojil ke KS Číny, byl první prezident Čínské Akademie věd. Dílo např. *Návrat starého mistra a jiné povídky, Sto květů, Písň Rudé vlajky*.

²⁶ Yu Dafu (1896-1945) – byl čínský básník a autor moderní čínské povídky. Studoval v Japonsku ekonomii, měl rozpory s KS Číny, uprchl do Japonska. Dílo např. *Potopení, Devět deníků, Minulost*.

²⁷ FAIRBANK, J. K., s. 316.

na počátku minulého století. První články vycházely od roku 1903²⁸. Menší skupinky čínských anarchistů se ale nejprve formovaly v zahraničí. V Paříži vznikla společnost *Svět* 世界 (Shijie, 1907), která vydávala časopis *Nové století* 新世纪 (Xin shiji), v Tokiu působila *Společnost pro studium socialismu* 社会主义强似会 (Shehuizhuyi qiangsi hui, 1907). První skupina, která vznikla na území Číny, byla založena hned po svržení císařství roku 1911 Liu Shifuem, a sice *Studijní skupina melancholická temnota* 晦暝学社 (Huiming xueshe). Od roku 1913 vydávala časopis *Hlas lidu* 民声 (Minsheng). V roce 1914 založil Liu Shifu v Šanghaji další spolek, *Anarcho-komunistickou společnost* 无政府共产主义同志社 (Wuzhengfu gongchanzhuyi tongzhishe), jejímž mezinárodním vůdcem a teoretikem byl Petr Kropotkin²⁹. Právě prostřednictvím těchto společností a jejich periodik se Ba Jin seznámil s Kropotkinovým dílem *Výzva mládeži*³⁰. Autor zde apeluje na mladé intelektuály, aby se zapojili do sociální revoluce, hovoří o lepších životních podmínkách a o vykořisťování kapitalistickou společností. Ba Jin byl tímto dílem okouzlen a otevřel se mu zcela nový svět anarchismu. Podle Olgy Langové se stal anarchistou v roce 1920, když se připojil k společnosti *Rovnost* 平社 (Ping she), která fungovala nelegálně v provincii Sichuan³¹. Členové tohoto uskupení pořádali tajné schůze a vydávali časopis *Hlas obyčejného lidu* 平民声 (Pingmin sheng).

---

²⁸ LANG, O., s. 43-45.

²⁹ LANG, O., s. 51-53.

³⁰ Anglický název *An appeal to the young*. Vydáno ve Francii roku 1880.

³¹ LANG, O., s. 47.

3. Autor povídky

Ba Jin, původním jménem Li Feigan 李芾甘, se narodil 25. listopadu 1904 v Chengdu³². Vyrůstal v bohaté, rozvětvené, asi padesáti-členné rodině, což byl ideál vysoce postavených a majetných rodin v dobách feudalismu. V rodině fungovaly silné hierarchické vztahy, autokraticky jí vládl dědeček, který vlastnil pozemky na venkově, ale pobýval v přepychu ve městě. Tíhu konfuciánské morálky Ba Jin nepocíťoval, když ještě žila jeho matka. Ta však zemřela, když mu bylo pouhých deset let³³. Vzpomíná na ni jako na krásnou stále se usmívající ženu, která měla zájem o starou poezii, a byla velmi inteligentní a vzdělaná. V rodině nebyla konkubína, Ba Jinův otec ji miloval, respektoval, a často s ní diskutoval o své práci. Později se o ní spisovatel zmiňuje v eseji „Někteří z mých učitelů“: *„Můj první učitel byla maminka. Ona mi umožnila porozumět významu slova „láska“. V dětství pro mne byla středem vesmíru. Perfektně představovala význam slova láska. Umožnila mi porozumět lidskému teplu, štěstí někoho milovat a být někým milován... Naučila mě milovat všechny lidské tvory bez ohledu na to, zda jsou bohatí nebo chudí...“*³⁴ Za nedlouho poté, co se vzpamatoval z její smrti, přišel i o starší sestru a chůvu. Otec mu zemřel v roce 1917³⁵. Po jeho odchodu zůstal třináctiletý Ba Jin v přímém područí despotickeho dědy. Ten pro svá vnoučata najímal soukromého učitele, který dbal na tradiční výchovu, umění kaligrafie, memorování klasických knih a psaní esejí, které se bezpochyby stalo základem pro jeho literární tvorbu. Dědeček byl sice proti modernímu vzdělání, ale chápal, že pro nadcházející dobu je znalost cizích jazyků nezbytná. Proto Ba Jinovi dovolil chodit do anglické třídy v křesťanské společnosti pro mladé muže. Zároveň ovšem musel pokračovat ve studiu se soukromým učitelem³⁶.

*„Otcova smrt mi umožnila vidět víc věcí. Mé oči se náhle jakoby otevřely. Viděl jsem mnohem jasněji pravou přirozenost této bohaté a velké rodiny. Tato velká a bohatá rodina se proměnila v obrovské totalitní království.“*³⁷ Po smrti rodičů byl velmi osamělý, raději trávil čas se služebníky, než s vlastní rodinou. Začal si totiž uvědomovat mnohá fakta související s konfuciánskou morálkou, jako bylo postavení jednotlivých členů v rodině, postavení žen obecně nebo práva chudých, které popsal v „Prvních vzpomínkách“: *„Každý služebník dostal*

---

³² LANG, O., s. 7.

³³ LANG, O., s. 13.

³⁴ BA, J. **Some of My Teachers**. In *Selected works of Ba Jin IV*. Beijing: Foreign Language Press, 2005, s. 75.

³⁵ HSIA, C. T., s. 239.

³⁶ LANG, O., s. 37.

³⁷ BA, J. **My Family Environment**. In *Selected works of Ba Jin IV*. Beijing: Foreign Language Press, 2005, s. 58.

*dvacet ran rákoskou...Byl jsem rozzlobený, a šel jsem rovnou do pokoje pro služebnictvo. Ti, co byli zbiti, tam seděli pohromadě a lili si na rány nějaký alkohol. Slyšíc jejich nařikání jsem nemohl zastavit slzy, které se mi kutálely z očí.*³⁸ a v eseji „Rodinné prostředí“: „Čím víc jsem byl v kontaktu s lidmi z nižší třídy, tím více jsem byl znechucen ohledně licoměrných rituálů, manýrů a společenských aktivit lidí z vysoké společenské třídy.“³⁹ Ba Jin odsuzoval jednání feudálů se služebníky, mužů s ženami a starších s mladšími, a jistě to bylo právě vlivem jeho okolí, které ho donutilo zamýšlet se nad konfuciánskou morálkou, která byla pro moderní dobu nevhodná.

Kromě problematiky sociální spravedlnosti a lidskosti, začal přemýšlet i nad otázkami života a smrti. Pokusil se obrátit na buddhistickou víru po vzoru matky, ale nenašel v ní nic, co by ho uspokojilo. „Měl jsem období, kdy jsem se málem stal buddhistou...Tížil mě smutek ze života a smrti, a myslel jsem si, že v buddhistických knihách bych mohl najít něco, co utiší moji úzkost...ale nic mi to nepřineslo, byla to jen iluze, jen sen, který nemohl být realizován.“⁴⁰ Porozumění nenacházel ani v buddhismu, ani v rámci své rodiny, proto se po většinu času věnoval se četbě. Do ruky se mu dostal Kropotkinův pamflet „Výzva mládeži“, v němž se autor snažil zmobilizovat mládež, aby se zapojila do socialistické revoluce. Toto dílo bylo všeobecně oblíbené mezi širokými vrstvami mládeže, a i Ba Jin se v něm doslova vzhlížel. Další dílo, které ho v mládí výrazně ovlivnilo, bylo drama Leopolda Kampfa⁴¹ *V podvečer*⁴², ve kterém byly popsány osudy ruských a bulharských revolucionářů. Hlavní téma díla, tedy sebeobětování se pro lid, Ba Jina fascinovalo nejvíce⁴³. V patnácti letech se také prostřednictvím *Nového mládí* seznámil s esejemi Emmy Goldmanové⁴⁴. Ty na něj zapůsobily především díky prosté logičnosti, vášni, se kterou byly psány, a v neposlední řadě díky vědomostem a životním zkušenostem autorky⁴⁵.

Poté, co zemřel jeho dědeček, získal Ba Jin konečně pocit svobody. Byl přijat na školu zahraničních jazyků, kde se aktivně účastnil studentských demonstrací. Intenzivně se věnoval

---

³⁸ BA, J. **Earliest Memories**. In *Selected works of Ba Jin IV*. Beijing: Foreign Language Press, 2005, s. 33.

³⁹ BA, J. **My Family Environment**. In *Selected works of Ba Jin IV*. Beijing: Foreign Language Press, 2005, s. 53.

⁴⁰ LANG, O., s. 41.

⁴¹ **Leopold Kampf** (1881-?) – Původem polský dramatik. Za svého života byl v Polsku pronásledován jako vlastenec a revolucionář, prchl do Německa. Jeho hry prezentovány v USA. Dílo např. *V podvečer*.

⁴² V angl. *On the eve*.

⁴³ HSIA, C. T., s. 240.

⁴⁴ **Emma Goldmanová** (1869-1940) – byla americká anarchistka a mírová aktivistka litevského původu. Za první světové války protestovala proti nucenému odvodu mužů, za což dostala s přítelem Alexandrem Berkmanem dva roky vězení.

⁴⁵ LANG, O., s. 94-95.

četbě západních a ruských autorů, jejichž eseje byly v Číně nejčastěji prezentovány v *Novém mládí*. Do rukou se mu též dostal manifest „Obecná struktura cílů a organizace“⁴⁶ *Spravedlivé společnosti* 实社 (Shishe), tajné anarchistické společnosti. Ohromen jejich myšlenkami neváhal napsat do kanceláře dopis, ve kterém vyjádřil svou podporu, a zmínil, že by se rád stal součástí jejich týmu. Odpověď přišla záhy, a byl do spolku pozván, aby se seznámil s jeho činností. Členem se stal v roce 1920. Tento rok Olga Lang označuje jako významný mezník počátku Ba Jinova anarchistického období⁴⁷. Ba Jin o něm říká: „*Můj život se rázně změnil. Ti mladí lidé a já jsme se stali blízkými přáteli. Přidal jsem se ke společnosti, a později jsem se stal editorem jejího časopisu. Navíc jsme se připravovali na založení nové organizace pojmenované Rovnost. Hned po založení této společnosti jsem se pustil do práce. Vydávání článků, vyřizování korespondence, roznášení letáků a tištění publikací – to byla náplň naší práce. Někdy jsme mívali tajná setkání, která byla často pořádána v noci v tichých uličkách. Nebylo moc těch, kteří by taková setkání navštěvovali.*“⁴⁸ Pracoval tedy pro tento spolek, účastnil se jeho aktivit a pomáhal při založení nové společnosti *Rovnost* 平社 (Ping she), která byla sice ilegální, ale permanentní. Autoři vydávali periodikum *Hlas obyčejného lidu*, do kterého Ba Jin nejdříve přispíval svými články, a později se stal jeho editorem⁴⁹. V této době začal také psát beletrii. Psal především povídky o průmyslových dělnících z celého světa po vzoru Emmy Goldmanové. Bylo to právě jejím vlivem a také vlivem Petra Kropotkina, že se přidal k anarchistické skupině. Poté, co v *Novém mládí* vyšla Kropotkinova „Výzva mládeži“, plný entusiasmu napsal dopis editorovi Chen Duxiuovi, ten mu ale nikdy neodpověděl. Ba Jin byl sice zklamán, ale ve studiu anarchismu nepolevil, a dál zaníceně četl evropské autory. Ti mu nedávali žádné iluze o západním světě. Ve svých pracích popisovali těžký úděl dělníků, omyly ve výkonu spravedlnosti, morální útlak žen a zničené životy mladých lidí. Mladý Ba Jin v nich nejvíce obdivoval hlavní hrdiny, kteří byli ochotni obětovat své životy pro druhé, a vedli aktivní boj proti feudalismu a kapitalismu.

V devatenácti letech cítil potřebu opustit rodinu a odejít z Chengdu. Na krátkou dobu se usadil v Šanghaji, kde se zapojoval do studentských stávek a proti-japonských demonstrací⁵⁰. Díky kamarádovi, který mu poskytl kontakt, mohl začít vést korespondenci s Emmou Goldmanovou. Psal jí, co pro něj znamenají její eseje, a jak si jí váží. Ona zrovna pobývala v exilu v Německu a prožívala nelehké životní období, proto uvítala dialogy s „mladým

---

⁴⁶ Anglicky General Outline of aims and organization

⁴⁷ LANG, O., s. 55.

⁴⁸ BA, J. **My Childhood**. In *Selected works of Ba Jin IV*. Beijing: Foreign Language Press, 2005, s. 70.

⁴⁹ LANG, O., s. 64.

⁵⁰ LANG, O., s. 85.

nadějným pokračovatelem revoluce⁵¹. Později se spolu s bratrem přesunul do Nankingu, aby se mohl aktivně účastnit politického života. V roce 1925 zde Ba Jin dokončil vzdělání, a přihlásil se na Pekingskou Universitu Beida 北京大学. Záhy však onemocněl a odjel se léčit zpět do Šanghaje. Překládal zde Kropotkinova díla a přispíval do méně známých periodik. Pracoval tam především jako žurnalista a překladatel a nevěnoval velkou pozornost fiktivní literatuře. I když na to nebyl hrdý, psal pro obživu. Jeho plat nebyl vysoký, a často mu nezbývalo ani na jídlo. Měl zde ovšem mnoho anarchistických přátel, kteří se o něj dokázali postarat⁵². Psal například do časopisu *Lidský poplach* 民钟 (Min Zhong)⁵³. V roce 1926 v něm publikoval článek „Tragédie v Chicagu“ 芝加哥的惨剧 (zhijiage de canju), jež pojednává o soudním přelíčení anarchistů, kteří se pokusili shodit bombu na Haymarket v roce 1886⁵⁴.

V roce 1927 odjel na studia do Paříže⁵⁵. Pobyt v zahraničí byl tehdy nedílnou součástí vzdělání moderního muže. Paříž si zvolil logicky, protože byla důležitým centrem mezinárodního anarchistického hnutí. Finančně ho zajistil nejstarší bratr, po dědečkově smrti hlava rodiny Li. Kromě toho zde měl mnoho přátel, pohyboval se ve společnosti čínských anarchistů a navázal vztahy i v mezinárodních skupinách. Sice měl v plánu studovat obor ekonomického či technického zaměření, ale nakonec se uchýlil ke studiu francouzštiny, a většinu času věnoval své milované literatuře. Četl hlavně evropské a ruské autory, překládal Kropotkina, Bakunina, Berkmana⁵⁶, Goldmanovou, Marxe a Engelse, Lenina, Proudhona aj⁵⁷. Ruský vliv byl nejsilnější. Byl fascinován říjnovou revolucí. V prvních měsících svého pobytu přeložil Kropotkinovo dílo *Etika: Původ a vývoj*⁵⁸, které se zabývalo sociálními a politickými problémy a jejich úzkou souvislostí s morálkou a etikou. „V té době, když Rusko zasáhla revoluce, Kropotkin horlivě sepisoval svoji Etiku, a já v době, kdy byl masakrován čínský lid, byl tak dojat, že jsem se vší silou pustil do překládání své knihy.“⁵⁹ Esej přeložil do esperanta, jež bravurně ovládal. V Paříži též začal pracovat na novele *Zkáza* 灭亡 (Miewang, 1929), která

---

⁵¹ LANG, O., s. 94.

⁵² LANG, O., s. 68-95.

⁵³ Anglicky People's Tocsin

⁵⁴ LANG, O., s. 96.

⁵⁵ LANG, O., s. 121.

⁵⁶ Alexander Bergman (1870-1936) - anarchista známý pro svůj aktivismus a psaní. Byl předním členem anarchistického hnutí na počátku 20. stol. Byl také celoživotní přítel anarchistky Emmy Goldman. V roce 1925 vydal knihu *Bolševický mýtus*.

⁵⁷ LANG, O., s. 124-125.

⁵⁸ V Angličtině Ethics: Origin and Development, LANG, O., s. 125.

⁵⁹ NG, M. S. **Ba Jin and Russian Literature**. In *Chinese Literature: Essays, Articles, Reviews (CLEAR)*, Chinese Literature: Essays, Articles, Reviews (CLEAR), Vol. 3, No. 1, 1981. s. 69.

vycházela v Číně periodicky v časopise *Měsíčník pro povídku a román*. Díky ní se ve vlasti proslavil. Po návratu do vlasti byl příjemně překvapen faktem, že se z něj za dobu pobytu ve Francii stal známý a oblíbený autor.⁶⁰ Za dobu studijního pobytu publikoval také několik teoretických článků. „Proletářští marxističtí diktátoři“ 马克思的无产阶级专政 (makesi de wuchan jieji zhuanzheng)⁶¹ a „Principy anarchismu“ 无政府主义的原理 (wuzhengfuzhuyi de yuanli)⁶², vyšly v periodiku *Rovnost* 平等 (pingdeng) v San Franciscu.⁶³

Stejně jako v rodném Chengdu, i zde se pohyboval spíše v nižších kruzích. Nezapadal mezi francouzské studenty, mnohem raději sledoval život prostých lidí, díky kterému si mohl lépe uvědomit problémy společnosti: „*Na jednom místě lidé hladoví, na jiném se zase zabíjejí jako prasata. I když plamínek je blízko, jsou to nešťastná individua, která zabíjejí, páchají sebevraždy, hádají se, jsou nezaměstnaní...*“⁶⁴ Po tom, co viděl kolem sebe, neuvěřil v politickou demokracii ani v zahraničí. Když přijel do Francie, v hlavě měl mnoho otázek týkajících se společenské svobody. Seznámil se zde s představiteli různých socialistických a demokratických směrů, jejichž hlavním a společným zájmem byl boj proti feudalismu a imperialismu. Stále se intenzivně věnoval čtení literatury, politické i umělecké. Mezi jeho oblíbené autory v té době patřil Émile Zola, Romain Rolland a Victor Hugo.⁶⁵ Francouzští intelektuálové si ale jen stěží dokázali představit skutečné utrpení lidu, proto Ba Jin zůstal věrný hlavně ruským autorům. V jejich dílech nacházel společné znaky v životních podmínkách v Rusku a v Číně, a měly pro něj velký význam. Četl a překládal díla Kropotkina, Turgeněva, Tolstého, Bakunina, Puškina a dalších. Ba Jin o Turgeněvovi říká: „*Když jsem se naučil psát povídky o lidech na základě vlastní zkušenosti, byly nejpravděpodobněji inspirovány jím.*“⁶⁶ Častokrát ve své tvorbě využil Turgeněvovy náměty, motivy i typologii postav. Například hlavní postava povídky „První láska“ 第一个爱 (Diyi ge ai) byla vymodelována na základě Turgeněvova stejnojmenného příběhu. Další námět tohoto ruského autora, který Ba Jin použil pro své dílo, pochází z novely *Práh* (1882). Hlavní hrdinky Vera Fignerová a Sofia Prerovskaya, účastnice atentátu na cara, jsou zde popisovány jako inteligentní, silné a odvážné ženy. Jejich

---

⁶⁰ HSIA, C. T., s. 242.

⁶¹ Anglicky The Marxist proletarian dictatorship.

⁶² Anglicky The principles of anarchism.

⁶³ LANG, O., s. 126.

⁶⁴ LANG, O., 116.

⁶⁵ NG, M. S., s. 68.

⁶⁶ NG, M. S., s. 75.

osudy Ba Jin zaznamenal v povídkách „Hřmění“ 雷 (Lei, 1937) a „Sen o moři“ 海的梦 (Haide meng, 1932).⁶⁷

Za dobu svého pobytu v Evropě se setkal s mnohými vůdčími postavami hnutí a světovými anarchisty v exilu, např. s Alexem Berkmanem, a dopisoval si s dalšími aktivisty, mezi kterými byla nejen Emma Goldmanová, ale i například rakouský anarchista Max Nettlau a Bartolomeo Vanzetti.⁶⁸ Osud italského radikálního anarchisty Bartolomea Vanzettiho se stal pro Ba Jina velmi důležitým impulsem pro aktivní zapojení se do mezinárodní politiky, i pro jeho literární tvorbu. S kauzou „Sacco a Vanzetti“ se seznámil, ještě než odjel do Francie. Právě po dobu jeho studijního pobytu v Evropě se však konalo závěrečné přelíčení. Ba Jin, fascinován jeho osudem, přečetl Vanzettiho životopis *Příběh proletářského života* (The Story of Proletarian life, 1923). Dojmy z této knihy později zaznamenal v eseji *Mé slzy* 我的眼泪 (Wo di yanlei, 1931), kde se Ba Jin zmiňuje o tom, jak silně na něj tento životopis zapůsobil, zvláště pak Vanzettiho slova: „*Chtěl jsem střechu pro každou rodinu, chléb pro každá ústa, vzdělání pro každé srdce, světlo pro každý intelekt.*“⁶⁹ Italskému odsouzení napsal dva dopisy, a poslal svoji fotografii. Vanzetti mu obratem odpověděl, Ba Jin pro něj totiž představoval naději v dalšího pokračovatele anarchistického hnutí: „*Tady je jeden z těch, kdo bude odvážně vztyčovat vlajku naší nejkrásnější anarchie, která nyní padá z našich slábnoucích rukou.*“⁷⁰ S přáteli se pokoušeli o aktivní pomoc při jejich záchraně. „*Důvodem pro světovou podporu bylo vyburcování obhajobou, a spočívá v postavách obžalovaných. Sacco a Vanzetti dokázali, že jsou muži vysokých morálních zásad, a Vanzetti je navíc ještě obdařen intelektem.*“⁷¹ Přesto byli Nicola Sacco s Bartolomeem Vanzettim 23. srpna 1927 popraveni. (viz. tématický rozbor) Ba Jin byl zničen: „*chtěl jsem vykřičet do celého světa: dva nevinní byli zabiti*“⁷² Po smrti obou Italů byl sice zdrcen, ale jeho hrdina, Vanzetti, pro něj zůstal živou legendou. O celé kauze napsal několik článků, a v roce 1931 přeložil Vanzettiho životopis do čínštiny. O svých dojmech z celé aféry se Ba Jin radil se svými kolegy, a často si o tomto tématu vyměňoval korespondenci s Emmou Goldmanovou. „*Když byli v Bostonu v roce 1927 dva nevinní dělníci posazeni na elektrické křeslo, byly udušeny hlasy dělnické třídy, vypustil jsem svou bolest, stejně tak jako upřímnost k Vám, a snažně prosím o Vaši pomoc. Utěšovala jste mne již mnohokrát svým přátelstvím*

---

⁶⁷ NG, M. S., s. 75.

⁶⁸ LANG, O., s. 121.

⁶⁹ MONTALDO, G. *Sacco e Vanzetti*. 1971.

⁷⁰ LANG, O., s. 123.

⁷¹ LANG, O., s. 121.

⁷² LANG, O., tamtéž.

*a kuráží, a učila jste mne často ze své bohaté zkušenosti. Vaše překrásné dopisy pro mne byly velkou útěchou...*⁷³

Po návratu do Číny v roce 1928, se opět usadil v Šanghaji. Anarchistická hnutí začala pozvolna odeznívat a velká část čínského lidu se ideově připojila buď na stranu Kuomintangu⁷⁴ nebo Komunistické strany Číny⁷⁵. Ba Jin ovšem zůstal svému politickému smýšlení věrný: „*Anarchismus je můj život, je moje všechno. Jestli někdy budu mít v mysli klid, budu za to vděčný mému milovanému anarchismu...byl to osmý rok od založení republiky, když jsem se stal anarchistou. Nikdy nebyl, není a nebude jediný moment, kdy bych nebyl anarchistou.*“⁷⁶ Věnoval se práci na knize *Od kapitalismu k anarchismu* 从资本主义到安那其主义 (cong zibenzhuoyi dao annaqizhuoyi), což byla v podstatě modifikace Berkmanovy eseje „Nyní a poté“⁷⁷. V roce 1929 nakladatelství *Svoboda* 自力书店 (zili shudian) vydalo jeho knihu *Na popravišti* 断头台上 (duantou taishang), kolekci již vyšlých esejí a překladů z historie mezinárodního anarchistického hnutí.⁷⁸ Tyto články se týkaly právě kauzy „Sacco a Vanzetti“ nebo ruských atentátnic na cara, Prerovskaye a Fignerové. V roce 1932 vydává povídku „Elektrické křeslo“ 电椅(Dianyi), a o rok později svůj neznámější román *Rodina* 家(Jia).⁷⁹ Přestože období krátce po návratu z Evropy bylo Ba Jinovo nejproduktivnější, neměl pro psaní nejlepší podmínky. Kuomintangský režim kontroloval literární aktivity oponentů, podezřelí ze sympatizování s levičáky byli zatýkáni, byl vydán seznam zakázaných knih, mezi kterými se objevilo i Ba Jinovo teoretické dílo *Od kapitalismu k anarchismu*.⁸⁰ Zpočátku působil pod jinými pseudonymy, ale zanedlouho se rozhodl odjet do zahraničí, paradoxně do Japonska. To bylo momentálně, na prahu druhé světové války, pro čínskou inteligenci zneprátenou zemí, a kvůli narůstajícímu militarismu velkou hrozbou. Přesto se Ba Jin v Jokohamě a v Tokiu cítil v bezpečí, a pobýval zde dva roky. Do Číny se vrátil v roce 1935. Založil tiskařství *Kultura a život* a stal se spolu-editorem měsíčníku *Literatura* 文季月刊(wenji yuekan).⁸¹ V roce 1936 podepsal manifest *Ligy levicových*

⁷³ <http://sunsite.berkeley.edu/Goldman/Exhibition/jin.html>. (4. 8. 2010)

⁷⁴ Kuomintang - 中国国民党 (Zhongguo guomindang), čínská konzervativní strana působící dnes v Čínské republice na Taiwanu. Hlavními představiteli byli revolucionář Sunjatsen a Čankajšek.

⁷⁵ Komunistická strana Číny – 中国共产党 (Zhongguo gongchandang), čínská politická strana založená 1921, od roku 1949 zastává rozhodující úlohu při řízení Čínské lidové republiky.

⁷⁶ LANG, O., s. 98.

⁷⁷ Anglicky Now and After: The ABC of Communist anarchism, 1929.

⁷⁸ LANG, O., s. 137.

⁷⁹ LANG, O., s. 139.

⁸⁰ LANG, O., s. 161.

⁸¹ HSIA, C. T., s. 242.

spisovatelů 中国左翼作家联盟 (Zhongguo Zuoyi Zuojia Lianmeng)⁸², který prohlašoval nutnost využívání literatury k národní obraně před japonskou agresí.⁸³ Neznamená to, že by se snad Ba Jin ideově přiklonil ke Komunistické straně, nýbrž vlivem historických událostí přehodnotil obsahy svých děl, a místo utrpení individua, popisoval nyní utrpení celého národa. Na toto téma vydal publikaci *Bojový pokřik* 呐喊 (Nahan), na které pracoval spolu s Mao Dunem. Během války dokončil trilogii *Proud* 激流三部曲 (jiliu sanbuqu), která se skládala z novel: Rodina ZN (Jia, 1931), Jaro ZN (Chun, 1938) a Podzim ZN (Qiu, 1940). Po válce se stále věnoval beletrii. Mezi nejznámější díla tohoto období patří Chladná noc 寒夜 (Hanye, 1947).

Po vyhlášení Čínské lidové republiky v roce 1949 autor musel vyjádřit podporu novému režimu. Dosud velmi znatelný vliv Emmy Goldmanové a Petra Kropotkina se z jeho děl rázem vytratil. Díla předešlá byla často kritizována, především v období *Hnutí sta květů* 百花运动 (Baihua yundong)⁸⁴, ale nikdy se nedostal do serióznějších potíží. Podle Olgy Langové je to díky tomu, že šířením socialistických myšlenek ve svých dílech napomohl k vítězství komunismu v Číně.⁸⁵ Během *Kulturní revoluce* 无产阶级文化大革命 (Wuchan jieji Wenhua Dageming)⁸⁶ byl sice perzekuován, ale neutrpěl žádné újmy. Jeho žena ovšem následkem neposkytnutí zdravotní péče zemřela, což Ba Jina velmi poznamenalo do konce života. Byl rehabilitován v roce 1977 a vzápětí dosazen do důležitých pozic v rámci národní literatury. Stal se předsedou *Svazu všečínských spisovatelů* 中国作家协会 (Zhongguo zuojia xiehui). Od roku 1983 trpěl Parkinsonovou chorobou, která ho úplně oslabil, až nakonec skončil v nemocnici bez možnosti mluvit a pohybovat se. Zemřel na rakovinu v Šanghaji ve sto jedna letech.⁸⁷

---

⁸² Liga levicových spisovatelů – organizace spisovatelů vzniklá v Číně roku 1930, členy např. Lu Xun, Mao Dun, Guo Moruo.

⁸³ HSIA, C. T., s. 242.

⁸⁴ Hnutí sta květů – jedna z kampaní za převýchovu inteligence v ČLR. V květnu 1956 bylo poprvé užito heslo: „Ať rozkvétá sto květů, ať spolu soupeří sto škol“. První část hesla použil Mao Zedong již roku 1951 v diskuzi s divadelními pracovníky.

⁸⁵ LANG, O., s. 265.

⁸⁶ Kulturní revoluce – politická kampaň rozpoutaná v ČLR mezi lety 1966-1969, trvala ale až do roku smrti Předsedy Mao Zedonga, do roku 1976. Během revoluce mělo dojít ke změnám ve společnosti, které ji měly modernizovat. Vraždění Rudých gard mělo za následek statisíce nevinných obětí.

⁸⁷ http://en.wikipedia.org/wiki/Ba_Jin (28. 4. 2011)

4. „Elektrické křeslo“

4.1. Rozbor díla

4.1.1. Jazyk díla

Ba Jin, jakožto autor generace *Májového hnutí*, si zakládá na psaní v moderním stylu a hovorové řeči *baihua* 白话⁸⁸ Povídka je tedy psána jednoduchým jazykem, jenž podle Ba Jina neklade přílišný důraz na výběr slov ani jazykové prostředky. Jeho jazyk je upřímný, bez humoru a netolerantní. Autor sám o tom říká: „*Když píšu, obzvláště pak povídky, cítím vášeň, která musí být vypuštěna, smutný pokus o to, dostat ji ven. Nemám čas přemýšlet nad tím, jakou použít formu. Píšu, protože chci vyzývat, chci si stěžovat, a chci připomínat.*“⁸⁹

4.1.2. Slovní zásoba

V textu jsou použita především slova neutrální, objevují se zde však i slova citově zabarvená. Některé výrazy jsou velmi frekventované a můžeme je považovat za jádro sdělení. Tato slova se týkají především otázek života a smrti: osud 命运 (mingyun), život 生命 (shengming), trest smrti 死刑 (sixing), apod. Klíčovým je v povídce slovo „smrt“ 死 (si), které je často opakováno a zdůrazňováno. „*Smrt. Tuto věc nosil v hlavě šest let. Šest let. To není zrovna krátká doba. Věděl, že člověk jako on by se neměl smrti bát, protože je ateista a komunista. Má v srdci tolik lásky i nenávisti, proč by měl ale umřít?*“⁹⁰ , „*Smrt! To slovo měl napsáno na čele.*“⁹¹ Další hojně použité výrazy se týkají jednak tématu politického, např.: buržoazie 资产阶级 (zichan jieji), kapitalista 资本家 (zibenjia), společenská třída 阶级(jieji). Dále se jedná o právníkou mluvu: vražda 杀害 (shahai), vina 罪 (zui), nevinný 无罪 (wuzui), spravedlnost 正义 (zhengyi).

Děj povídky se neodehrává v Číně, nýbrž v zahraničí, proto je slovní zásoba pochopitelně obohacena o slova převzatá z cizích jazyků. V našem případě se jedná konkrétně o angličtinu, např.: Harvard 哈佛 (Hafu), Bílý dům 白宫 (Baigong), New York 纽约 (Niuyue), Socha

⁸⁸ Baihua – Styl Čínské literatury, který se po roce 1917 stává i psanou formou. Od 10. stol. existuje paralelně vedle stylu Wenyan. O prosazení Baihua se zasloužil zejména čínský filozof a esejista Hu Shi.

⁸⁹ TANG, T., s. 282.

⁹⁰ Viz. Příloha: Překlad povídky „Elektrické křeslo“, s. 2.

⁹¹ Tamtéž, s. 12.

svobody 自由女神 (Ziyou nüshen), a italštinu: mandolína 曼陀林 (mantuolin), serenáda 小夜曲 (xiaoyequ). Objevuje se zde i několik cizojazyčných jmen vlastních, přeložených do čínštiny foneticky: Bart 巴尔托 (Ba'ertuo), Nick 尼克 (Nike), Luisa 鲁意加 (Luyijia), Lowell 罗威尔 (Luowei'er).

Další složkou lexikální vrstvy jsou slova pejorativně zabarvená: „*Jsou to lháři! Navíc jsou to Italové, podřadní špagetožrouti, Italové!*“⁹² 他们这些说谎的人！而且他们还是意大利人，爱吃面条的下等意大利人！ Takové výrazy představují určitou míru afektu, stejně tak jako vulgarismy, kterých se ale v povídce objevuje minimum, např.: vypadnout 滚开 (gunkai). Autor jich nepoužil mnoho, jelikož nekorespondují s jeho humanistickým pohledem na svět. Hanlivých pojmenování autor užívá pouze ve spojeních týkajících se postav soudního dvora a dalších kapitalistů, kteří poslali hlavního hrdinu na smrt. Stěžejní postavy jsou oproti tomu hodnoceny kladně zabarvenými slovy, a vypravěčem jsou familiérně osločovány „Bart“ a „Nick“.

Přestože povídka „Elektrické křeslo“, stejně jako povídky další, nedosahuje podle samotného autora vysokých uměleckých kvalit, nacházíme v ní prvek pro uměleckou literaturu typický, a to označování osob charakteristickým znakem: „*V odborné literatuře se osoba zpravidla označuje pouze jménem, v zábavné a umělecké literatuře i jinak, charakteristickým znamením (vousáč, žena se skřipcem a stuhou) nebo odkazem (náš starý známý) atp.*“⁹³ Takový opis může být použit proto, že autor nechce osoby jmenovat či nechce jejich jména opakovat stále dokola. V „Elektrickém křesle“ není užito mnoho vlastních jmen. Postavy jsou často pojmenovány na základě charakterového nebo fyzického rysu: „*Za tři dny budou všichni ještě žít, zakrslík s kulatou tváří, soudce, co ho poslal na elektrické křeslo, rektor s vážnou tváří, stejně jako tolik lidí, kteří nosí oblek a cylindr.*“⁹⁴ Povídka byla napsána na základě reálné události, je tedy možné polemizovat nad tím, zda Ba Jin skutečná jména zúčastněných osob neznal, což v případě jeho posedlosti Vanzettiho případem a politické angažovanosti není moc pravděpodobné. Pokud budeme vycházet z toho, že je znal, je jisté, že pomocí výše zmíněných jazykových prostředků usiloval o umělecké ztvárnění této politické události.

---

⁹² Viz. Příloha: Překlad povídky „Elektrické křeslo“, s. 3

⁹³ HRABÁK, J. – ŠTĚPÁNEK, V., s. 81.

⁹⁴ Viz. Příloha: Překlad povídky „Elektrické křeslo“, s. 5.

4.1.3. Stavba díla

Povídka je psána er-formou, což dokazuje autorovu literární „zralost“. Podle západních literárních vědců je tato forma známkou tvorby pokročilejšího autora, jelikož psaní v první osobě je jednoduchá metoda pro nezkušeného spisovatele. V první osobě psal Ba Jin převážně prvotiny ve Francii, pro „Elektrické křeslo“ už ovšem tuto formu nepoužil.⁹⁵ Er-formou se autor pravděpodobně snažil docílit autentického zachycení události.

Děj popisuje vypravěč, do jehož výkladu jsou zasazeny promluvy postav. Ty hovoří řečí přímou, nejčastěji užitou v dialogu: „*Půjdu ještě za guvernérem, půjdu ho poprosit... poprosit o tvoje propuštění*“, *plačky říká, pro co se rozhodla. „Propuštění? Proč ho chceš jít prosit o propuštění? Já jsem byl vždy nevinný“*, *odmítl.*⁹⁶ Mnohem častější je ovšem použití řeči nepřímé: „*Říkal, že by radši zemřel, než se o něco doprošovat spravedlnosti buržoazie.*“⁹⁷ Pomocí polopřímé řeči autor často vyjadřuje vnitřní monology a myšlenkové pochody postav: „*On a věřit tomu? Hořce se zasmál.*“⁹⁸, „*Jak je osud roztomilý! Pomyslel si, jestli to není jen sen.*“⁹⁹ Polopřímá řeč se formálně řadí k promluvě autorské, obsahově ovšem k řeči postav.¹⁰⁰ Je zde prostředkem k vyjádření vnitřního monologu postavy, a vyprávění subjektivně zabarvuje, což naznačuje autorův vztah k příběhu, a sice že stojí nad ním, a prostřednictvím uvedeného postupu skrze postavu Vanzettiho vyjadřuje své stanovisko.

Na rozdíl od několika mála dialogů, jsou zde monology poměrně frekventované. Vedle monologu klasického, který je pronášen vůči jiným osobám, např.: „*Pánové, chci vám říci, že jsem nevinný. Nikdy jsem nespáchal žádný zločin. Přirozeně jsem neúmyslně udělal pár drobných nerozvážených chyb.*“¹⁰¹, se v díle vyskytuje i monolog vnitřní: „*Ale proč jim to budu povídat? Pro ně moje ztráta nic neznamena. Jejich ztráta by přece byla v porovnání s tou mojí mnohem větší!*“¹⁰², který je opět prostředkem k vykreslení charakteru hlavní postavy.

⁹⁵ LANG, O., s. 259.

⁹⁶ Viz. Příloha: Překlad povídky „Elektrické křeslo“, s. 8.

⁹⁷ Tamtéž, s. 3.

⁹⁸ Tamtéž, s. 8.

⁹⁹ Tamtéž, s. 9.

¹⁰⁰ <http://www.cesky-jazyk.cz/slovnicek-pojmu/prima-poloprima-a-nevlastni-prima-rec/> (29. 4. 2011)

¹⁰¹ Viz. Příloha: Překlad povídky „Elektrické křeslo“, s. 12.

¹⁰² Tamtéž, s. 2.

4.1.4. Jazykové prostředky

Metafora je hlavní jazykový prostředek, jež Ba Jin v „Elektrickém křesle“ uplatňuje. Nejčastěji se zde objevuje využití personifikace, kdy je na neživou věc „přenášena“ vlastnost živých bytostí¹⁰³, např.: „*písmena na papíře vyjadřují známku duševního neklidu*“¹⁰⁴, „*čeká, až mu vědecký vynález vezme život*“¹⁰⁵, „*Den uteče tak rychle!*“¹⁰⁶, „*osud roztomilý!*“¹⁰⁷, „*Vězení zaměstnává lékaře*“¹⁰⁸. Jedním z dalších druhů metafory objevující se v textu je synestézie, například „*hořký úsměv*“ 苦笑 (kuxiao). Často se ale jedná o výrazy zautomatizované.

Ba Jinův jazyk je přímý a pravdivý, proto v jeho povídce nezaznamenáme výskyt eufemismů ani hyperbol. Jak autor sám říká, když píše, nemá potřebu svá slova nijak příkrášlovat ani zveličovat, jde mu o zachycení reality. Avšak metonymie je zčásti využívána k vyjádření ironie a sarkasmu. Ironie je skryta jednak v řečnických otázkách a především ve slovních spojeních popisujících jevy, ke kterým má vypravěč negativní vztah, a svou promluvou je zesměšňuje, např.: „*Ti mohli překvapivě jasně vidět jeho obličej na takovou dálku, na kterou běžné oko nedohlédne.*“¹⁰⁹. Důležitým jazykovým prostředkem, který v „Elektrickém křesle“ nese znaky ironie je perifráze: „*...ti, kteří si vydělávají na živobytí rukama...*“¹¹⁰. Jsou zde opisovány postavy na základě jejich charakteristických rysů nebo jejich životního či společenského postoje: „*Avšak teď ho posílají na elektrické křeslo urození páni v oblecích s cylindry, kteří chodí na minigolf.*“¹¹¹. Takovým způsobem se autor vysmívá způsobu života vysokých společenských vrstev a čtenář zde cítí ostrou satiru.

Dalším jazykovým prostředkem je přirovnání, které je v povídce užito velmi frekventovaně, např.: „*...červenější než dětské tvářičky...*“¹¹² (比小孩子们脸颊红)¹¹³, „*...že ještě jako dítě věří...*“¹¹⁴ (还会象小孩那样地相信)¹¹⁵, a opět vypovídá o využití uměleckých literárních prostředků v povídce.

¹⁰³ HRABÁK, J. – ŠTĚPÁNEK, V., s. 90.

¹⁰⁴ Viz. Příloha: Překlad povídky „Elektrické křeslo“, s. 1.

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 7.

¹⁰⁶ Tamtéž.

¹⁰⁷ Tamtéž, s. 10.

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 12.

¹⁰⁹ Tamtéž, s. 3.

¹¹⁰ Tamtéž.

¹¹¹ Tamtéž, s. 6.

¹¹² Tamtéž, s. 1.

¹¹³ 巴金. 巴金选集. 北京: 人民文学出版社, 1980, s. 152.

¹¹⁴ Viz. Příloha: Překlad povídky „Elektrické křeslo“, s. 8.

4.1.5. Figury

Mezi řečnické figury zařadíme opakování slov a slovních spojení, ve kterém si Ba Jin libuje. V textu se objevuje hned několik typů, např.: anafora: „...*doposud stále ještě věřily, že je nevinný. Doposud stále ještě doufaly, že ho pustí na svobodu.*“¹¹⁶, epifora: „*Celá Amerika se kvůli této události bouřila jak sopka, ale ve vězení Charleston byl klid. Harmonický Boston se proměnil v centrum nepokojů, ale ve vězení Charleston byl klid.*“¹¹⁷ i epanastrofa: „*Elektrické křeslo je nepřetržitě uloženo v jeho mysli po šest let. Šest let zápasí se stínem elektrického křesla. Šest let, to je dohromady víc než dva tisíce dní. Po těchto více než dva tisíce dní se mu častokrát zdál sen.*“¹¹⁸. Opakování často zdůrazňuje sdělení nebo naznačuje gradaci příběhu.

V povídce je též hojně využita řečnická otázka: „*Co by ti mohli vědět? Neměli by náhodou v Americe v očích soudu všichni zemřít?*“¹¹⁹, „*Dá se to považovat za privilegium?*“¹²⁰. Tato figura má v díle za úkol podpořit ironii a zdůraznit absurditu, čehož se autor snaží docílit i nadměrným používáním vykřičníků: „*Mezi lidmi vážně není spravedlnost!*“¹²¹, „*To přece nemůže!*“¹²².

Ba Jin souhlasí s tím, co o něm píše jeho kritici, a sice že nemá dobrý styl. Podle Olgy Langové používá „barbarismy“, a proto jeho dílo nedosahuje uměleckých kvalit.¹²³ Přesto, jak je zřejmé z předchozí analýzy, pro povídku „Elektrické křeslo“ použil jazykových prostředků, jako například řečnické otázky, opakování slov a slovních spojení, či polopřímé řeči, aby ukázal nejen, že chce vytvořit hodnotné literární dílo, ale také, že se nebojí přejímat nové literární postupy od zahraničních autorů, a experimentovat s nimi.

---

¹¹⁵ BA, J., s. 163.

¹¹⁶ Viz. Příloha: Překlad povídky „Elektrické křeslo“, s. 2.

¹¹⁷ Tamtéž, s. 1.

¹¹⁸ Tamtéž, s. 5.

¹¹⁹ Tamtéž, s. 4.

¹²⁰ Tamtéž, s. 6.

¹²¹ Tamtéž, s. 7.

¹²² Tamtéž, s. 11.

¹²³ LANG, O., s. 273.

4.2. Tematický rozbor

4.2.1. Námět

Ba Jinova povídka, „Elektrické křeslo“, se zakládá na pravdivé události. Dva anarchisté, původem z Itálie, Nicola Sacco a Bartolomeo Vanzetti, byli v roce 1920 odsouzeni k trestu smrti za vraždu a loupež bez jasných důkazů a řádného soudu.¹²⁴

Byli to zapřísáhlí anarchisté, a byli aktivní v dělnických stávkách a demonstracích. V roce 1916 byl Sacco zadržen za spoluúčast právě v jedné z těchto demonstrací ve státě Minnesota. S Bartolomeem Vanzettim se setkává téhož roku na stávce továrny v Plymouthu.¹²⁵

V dubnu roku 1920 byl zadržen radikální anarchista Andrea Salsedo, který po týdnech věznění a vyslýchání „vypadl“ z okna policejní budovy. Tato událost se stala dalším impulsem pro nepokoje. Sacco a Vanzetti se spojili s ostatními soudruhy, a svolali veřejnost k protestům. Během těchto protestů byli zatčeni pro podezření z nebezpečných radikálních aktivit. Později byli státem Massachusetts obviněni z ozbrojené loupeže v roce 1919, při které zemřeli dva lidé. Jelikož byli poměrně radikální ve svých výstupech proti státu, a navíc u nich byly nalezeny náboje do zbraně, která byla pohozena na místě činu, byli americkým státem obžalováni z trestného činu loupeže a vraždy.¹²⁶

Obžaloba ale neměla důkazy ani svědky: „*Předložili Vanzettiho čepici a jeden muž odpřísáhl, že se podobá čepici, kterou měl na hlavě bandita s brokovnicí – kdežto Cox a paní Brooksová přísahali, že muž s brokovnicí měl na hlavě měkký klobouk. A to bylo prakticky všechno, co mohli nabídnout kromě prázdné dvanáctihránné nábojnice, kterou prý sebrali na místě střelby. Když byl Vanzetti zatčen, měl v kapse čtyři nábojnice do brokovnice, a ty byly uváděny jako důkaz, ačkoli porota nikdy nevyšlechla, jak k nim Vanzetti přišel.*“¹²⁷ Nikdy tedy nebyly předloženy věrohodné důkazy, a celá kauza se tak stala zkorumpovanou. Svědci byli zastrašováni a podpláceni. V *New York Times* a v dalších novinách se z počátku objevovaly články, které prohlašovaly neomylnost soudu, a zpochybňovaly nárok takové „sebranky“ na spravedlivý soud, ovšem během soudních přelíčení se Saccovi a Vanzettimu podařilo svými proslovy udělat na americký lid takový dojem, že kompletně změnili veřejné mínění.¹²⁸

¹²⁴ http://en.wikipedia.org/wiki/Sacco_and_Vanzetti (12. 4. 2010)

¹²⁵ MONTALDO, G. *Sacco e Vanzetti*. 1971.

¹²⁶ Tamtéž.

¹²⁷ SINCLAIR, U. *Boston*. Z angličtiny přeložila Lída Špačková, Praha: Svoboda, 1970, 266.

¹²⁸ MONTALDO, G. *Sacco e Vanzetti*. 1971.

Soudní přelíčení začalo v červnu roku 1921. Státní obžaloba neměla valné svědky, a Vanzettiho svědky označila za nevěrohodné. Byli to jeho zákazníci, kteří přísahali, že jim Vanzetti v tu dobu prodával čerstvé ryby.¹²⁹ Soudce Webster Thayer přelíčení uzavřel tím, že sice možná Vanzetti nespáchal zločin, který je mu připisován, ale že už trestuhodné je už to, že jakožto přistěhovalec se staví nepřátelsky k institucím Spojených států. Stát tímto gestem dal dělnické třídě jasně najevo, jakým způsobem se bude zacházet s příznivci anarchistických a komunistických myšlenek.¹³⁰

Nicola Sacco, Vanzettiho společník, byl také velmi aktivní v revolučních bojích a prosazoval tvrdě anarchistické myšlenky: „...každý stát, ať už kapitalistický nebo komunistický, je nepřitelem nezávislosti a svobody...“¹³¹ Oba tito muži byli odhodláni pokračovat v revoluci až do úplného konce. Krátce před výkonem trestu Vanzetti řekl: „*Poslední chvíle patří nám – utrpení je naše vítězství!*“¹³² Jejich „vítězství“ spočívalo v tom, že se kolem jejich smrti vytvořila vlna ohlasů, což byl Vanzettiho cíl. Když přijel do Ameriky, „země zaslíbené“, a viděl všechno lidské utrpení, nenechal ho to chladným: „*Viděl jsem štěstí svoje ve štěstí všech, viděl jsem svoji svobodu ve svobodě všech. Chtěl jsem střechu pro každou rodinu, jídlo pro každá ústa, vzdělání pro každé srdce, světlo pro každý intelekt. Jsem přesvědčen o tom, že lidská historie ještě nezačala, a nacházíme se v posledním období prehistorie.*“¹³³ Takovými výroky napadal státní aparát Spojených států amerických a jeho instituce.

Sacco a Vanzetti tedy stanuli před soudem kvůli svému politickému názoru. Navíc, jakožto na italské imigranty, bylo na ně nazíráno shora, i přesto, že Spojené státy americké byly tehdy vyhlášené jako země, která nadšeně přistěhovalce přijímá, a nabízí jim nový život. Xenofobní nálady jistě také sehrály v této kauze velkou roli.

Poté, co byli Sacco a Vanzetti po šesti letech odsouzení k trestu smrti, příznivci mezinárodního anarchistického hnutí se začali bouřit. Proběhla celosvětová kampaň na jejich záchranu, do které se zapojil i Ba Jin. Avšak pro tehdejší americkou „smetánku“ byli tito lidé natolik nepohodlní, že je nechala 23. srpna 1927 usmrtit. Jejich smrt následovala obrovská vlna protestů. Americká ambasáda v Paříži se na ochranu před zástupy protestantů musela vybavit tanky. Proběhly výtržnosti v Londýně a Ženevě. Obrovské smuteční pochody

---

¹²⁹ SINCLAIR, U., s. 270.

¹³⁰ MONTALDO, G. *Sacco e Vanzetti*. 1971.

¹³¹ Tamtéž.

¹³² <http://libcom.org/history/1916-1927-the-execution-of-sacco-and-vanzetti> (4. 4 2010)

¹³³ MONTALDO, G. *Sacco e Vanzetti*. 1971.

procházely Bostonem a New Yorkem.¹³⁴ Zprávy o této kauze se rozšířily do celého světa, a kauza měla nemalý význam pro mezinárodní anarchistické hnutí. Událost byla častokrát diskutována mezi mladými intelektuály, a ještě umocnila odpor anarchistických myslitelů k vládním institucím.

4.2.2. Téma

Kauza Sacco a Vanzetti je hlavním námětem Ba Jinovy povídky, jejíž převážnou část tvoří záznam posledních dní obou klíčových postav a popis čekání odsouzených vězňů na výkon trestu smrti. Samotná kauza je zde vylíčena v retrospektivě, formou promluv vypravěče nebo vzpomínek protagonistů. Autor často odbočuje z hlavní dějové linie a popisuje epizody, které jsou navázány na základě příčinné a časové spojitosti, například: soudní proces, život ve vězení, příjezd Bartolomeovy sestry, loučení s blízkými, poslední minuty života,... Objevují se zde i pasáže, které jsou na hlavní dějovou linii navázány volněji. Jedná se převážně o popisy prostředí, které samotný děj brzdí.

V díle se objevuje i několik epizod či drobných motivů, které nejsou pro samotný děj podstatné, spíše ho opět zpomalují, ale pomáhají implicitně vyjádřit charakter postav a situaci: „*V poslední době se například stala jedna smutná věc, která je ještě do teď vryta v Bartolomeově paměti. Nick držel hladovku přes třicet dní. Vyzkoušeli všechno, ale on pořád odmítal přijímat potravu. Říkal, že by radši zemřel, než se o něco doprošovat spravedlnosti buržoazie. I když ho nutili, aby se najedl, stejně to k ničemu nebylo. Chodila ho nabádat i Rosa, pečovala o něj, až to bylo k pláči. Nick ležel v posteli ve vězeňské nemocnici, slabě oddychoval, otevřel unavené oči a láskyplně se na ni zahleděl....*¹³⁵“. Takto například autor definuje povahové rysy postavy Nicolý Sacca, a utvrzuje čtenáře v jeho rozhodnutí „bojovat v revoluci až do konce“. Současně se zde částečně projevuje Ba Jinova inspirace Turgeněvovou postavou odvážné ženské hrdinky.

---

¹³⁴ http://en.wikipedia.org/wiki/Sacco_and_Vanzetti (5. 4. 2010)

¹³⁵ Viz. Příloha: Překlad povídky „Elektrické křeslo“, s. 3.

4.2.2.1. Postavy

V povídce se objevuje několik typů postav. Nejdůležitějšími z nich jsou mužské postavy odsouzených revolucionářů. Hlavní hrdina, Bartolomeo Vanzetti, byl sice reálnou postavou, ale pro Ba Jinovo politicky angažované dílo jakoby byl stvořen. Bart je zde popsán jako chudý a poctivý soukromník vykořisťovaný vládnoucí třídou, jenž se rozhodl pro aktivní podílení se na revoluci. Byl odhodlán pokračovat v boji, i po svém zatčení.

„Mezi nimi je Ital, který se jmenuje Bartolomeo Vanzetti. Není stejný jako ostatní, celé dny se krčí nad malým železným stolem, a píše dopisy. Vypadá zvláště, má široké čelo a husté obočí. Jeho pohled je klidný. Nad jeho horním rtem se spojují dvě poloviny hustého kníru. Má také obrovské ruce. Když píše, a drží v ruce pero, lehce se mu třese ruka. I písmena na papíře vyjadřují známku duševního neklidu.“¹³⁶ Toto je jediný popis fyzických rysů ústřední postavy v díle. Jeho další charakterizaci autor implicitně vyjadřuje pomocí popisu jeho jednání a myšlenkových pochodů, např.: *„Jeho pohled se zdál prázdný, ale ve skutečnosti to tak nebylo. Díval se velmi pozorně. Nic nemohlo zadržet jeho pohled, ani zdi, ani města, ani hory, ani moře... Díval se jasně, vždycky se díval velmi jasně.“¹³⁷* Vanzetti je zde popsán jako nebojácný hrdina, který je odhodlaný bojovat v revoluci, kterou začal, až do konce. I když ví, že mu zbývá už jen pár posledních dní života, stále se domáhá spravedlnosti, a chce, aby se všichni lidé na světě dozvěděli o bezpráví, které se přihodilo nejen jemu, ale které se děje všem lidem na světě. Od začátku povídky je čtenáři více než jasné, do jaké role je Bartolomeo stylizován, a že jeho funkcí je vystupovat jako ideál revolučního hrdiny.

V díle se dále v souvislosti s Vanzettim objevuje několik kladných vedlejších postav, které patří buď k jeho rodině nebo přátelům. Až na několik výjimek nejsou tyto postavy, stejně jako hlavní protagonista, představeny čtenáři na základě jejich fyzických rysů, nýbrž charakterových vlastností, jednání a činů, např.: *„chtěli dělat věci, které přinesou štěstí člověku upadajícímu ve smutek a pláč“¹³⁸* Samozřejmě postavy sester a otce jsou vyličeny pouze kladně, stejně tak jako postava Vanzettiho kamaráda Nicolý a jeho rodiny.

---

¹³⁶ Viz. Příloha: Překlad povídky „Elektrické křeslo“, s. 1.

¹³⁷ Tamtéž, s. 2.

¹³⁸ Tamtéž, s. 4.

Nicola, Bartův kamarád, který s ním byl odsouzen k trestu smrti, je zde popsán jako poctivý pracovitý člověk, dobrý manžel i otec, ne ovšem tak silné nатуry jako Bartolomeo. Často ho do vězení chodila utěšovat jeho manželka Rosa. Díky ní Nicola přežívá poslední dny svého života. „*Rosa mu říkala laskavá slova, potom nabrala lžíci jídlo a strčila mu ho do úst. On lehce sklonil hlavu, pomalu si jídlo vzal a spolkl ho.*“¹³⁹ V porovnání s postavou svého manžela je popsána odhodlaně a cílevědomě. Mezitím co Nick zahájil pasivní odpor, jeho žena se stále snaží domáhat spravedlnosti, pečovat o svého muže v žaláři, a starat se o jejich dvě děti. „*Tato drobná žena sedm let statečně bojovala za Nickovu záchranu. Nyní, i když už se všechno blíží ke konci, pořád neztrácí hlavu.*“¹⁴⁰ Nicolovu ženu autor představuje jako krásnou a inteligentní ženu: „*Nickova mladá manželka je krásná žena z jižní Itálie. V jejím maličkém těle je tolik lásky, tolik odvahy. Hluboce svého muže miluje.*“¹⁴¹ Z popisu Saccovy manželky je znát silný vliv Turgeněvova díla. Právě on, jak již bylo uvedeno, staví do kontrastu postavu slabého muže a silné ženy, jako například v díle *Rudin*¹⁴², a Ba Jin tohoto motivu často využíval. Kromě „Elektrického křesla“ se objevuje například v povídkách „Nový život“ 新生 (xinsheng, 1933) a „Sníh“ 雪 (Xue, 1946).¹⁴³

Prostřednictvím postavy Nicka a jeho ženy autor navíc uplatňuje prvek velmi důležitý v jeho literární tvorbě – lásku. Jak tvrdí anarchističtí autoři, jako například Michail Bakunin, který je zastáncem humanismu, revoluce je s láskou pevně spjata. Skrze lásku a emoce lze vyjádřit utrpení milujících se lidí, kteří se musí odloučit. Sacco měl krásnou milující manželku, a autor se o ni často v „Elektrickém křesle“ zmiňuje, s cílem ukázat, jak onen krásný manželský svazek zničila kapitalistická společnost. Přestože Nicola Sacco byl ve faktické kauze stejně důležitou postavou jako Vanzetti, Ba Jin se o něm v povídce zmiňuje v menší míře. Je popsán jako bojácnější, ne tak radikální, fyzicky i duševně slabší než Vanzetti, a na rozdíl od něj má určité závazky ke své rodině. Není to tedy postava opravdového „revolučního hrdiny“, ale má v povídce velmi důležitou roli – roli přítele. Na postavě Sacca autor demonstruje, jak důležité je v jeho díle bratrské přátelství, které je v literatuře častým námětem už od nejstarších dob. V povídce „Elektrické křeslo“ je možno tento aspekt považovat za klíčové téma.

Opakem výše popsaných postav jsou členové amerického soudního dvora, kteří v povídce hrají roli „prohnilých kapitalistů“. Autor pojmenovává záporné postavy na základě

---

¹³⁹ Tamtéž, s. 3.

¹⁴⁰ Viz. Příloha: Překlad povídky „Elektrické křeslo“, s. 3.

¹⁴¹ Tamtéž.

¹⁴² *Rudin* (1856) – první novela ruského spisovatele Ivana Turgeněva.

¹⁴³ LANG, O., s. 234.

toho, že zdůrazní jejich specifický fyzický rys, a pak toto označení posměšně několikrát opakuje: „*V té době skoro věřil, že tenhle zakrslík s kulatou tváří mu dokáže přinést spravedlnost. Zapomněl, že skrček je ten, kdo má peníze a postavení, vlastní velký průmyslový kapitál a navíc se příští rok chystá na kandidaturu v prezidentských volbách.*“¹⁴⁴ Takovým způsobem Ba Jin otevřeně zesměšňuje a uráží oficiální establishment. Lidi, kteří jsou jeho součástí, popisuje jako fyzicky ošklivé a nepříjemné, aby tak vytvořil paralelu mezi jejich vzhledem a charakterovými vlastnostmi. Aby dal autor čtenáři představu o zkaženosti těchto kapitalistů, popisuje ironicky jejich styl života: „*Ten starý soudce, co sedí v shromáždění nezávislých právníků, ten, co vypadá jako opičák, pracuje u soudního dvora už několik let, nosí vždy společenský oděv a vysoký klobouk, ukazuje se v divadelní lóži a v klubech vyšších kruhů.*“¹⁴⁵ V tomto postupu se Ba Jin pravděpodobně inspiroval Tolstým, o němž řekl, že právě on ho naučil zkoordinovat vzhled, oblékání a chování postav s jejich duchovním životem.¹⁴⁶

V „Elektrickém křesle“ se objevuje i několik epizodických postav. Jedná se například o děti, které si chodily hrát ke zdem vězení, novináře a vězeňského lékaře, kteří se účastnili výkonu trestu smrti, nebo vězeňského dozorce: „*...tento muž ve středním věku je jen malinkou součástí jedné velké mašinerie! Hraje nedůležitou roli, je nucen konat, ale sám nemůže rozhodnout o ničem, vždy koná jen podle příkazů ostatních. Proč by ho měl Bartolomeo nenávidět? Myslel si o tom muži ve středních letech, že je opravdu politováníhodný.*“¹⁴⁷ Postava Vanzettiho sice říká, že dozorce nehraje žádnou roli, ale autor chtěl naopak prostřednictvím této postavy vyjádřit svůj blízký vztah k humanismu a důležitost lásky k bližnímu. Vanzetti tedy v Ba Jinově zpracování neodsuzuje vězeňského dozorce stejně tak, jako tomu činí při hodnocení postav vládních institucí, ale naopak ukazuje, že je to pouze prostý člověk, který musí žít ve stejném společenském systému, a podřídit se mu. Vypravěč k těmto epizodním postavám má více či méně neutrální vztah, oproti tomu vůči postavám amerického soudního aparátu zaujímá jasně negativní stanovisko.

---

¹⁴⁴ Tamtéž, s. 5.

¹⁴⁵ Viz. Příloha: Překlad povídky „Elektrické křeslo“, s. 3.

¹⁴⁶ LANG, O., s. 233.

¹⁴⁷ Viz. Příloha: Překlad povídky „Elektrické křeslo“, s. 10.

4.2.2.2. Popis prostředí

Ba Jin v díle popisuje jednak prostředí hmotné, jednak prostředí ideové. V prvním případě se jedná o popis věznice, a také o líčení italského venkova: „*Za oceánem, na břehu řeky, pod úpatím hor, tam byl jeho domov. Je to krásně kopcovitá krajina, každé ráno ozářená zlatými slunečními paprsky. Každý večer, když zapadá slunce, je vše ponořeno do červánků. Vždy tam lehávali pod modrou oblohou...*“¹⁴⁸ Popisy jižní Evropy se v povídce realizují prostřednictvím Bartolomeových vzpomínek, a je z nich znát nostalgie hlavního hrdiny a jeho stesk po domově, který je tu v kontrastu s „kapitalistickými“ Spojenými státy idealizován.

První, co ale čtenáře na popisu prostředí zaujme, je místo, kde se děj povídky čínského autora odehrává, tedy vězení nedaleko Bostonu ve Spojených státech amerických. Jak již bylo uvedeno, Amerika byla na počátku minulého století místem, kam proudily davy přistěhovalců za vidinou lepších životních podmínek. Přestože se ona událost v Americe opravdu stala, musíme uznat, že povídka nemohla být zasazena do lepšího prostředí. Právě ona „dokonalá“ kapitalistická „země zaslíbená“ se mohla stát terčem Ba Jinových útoků. Mohl zde otevřeně kritizovat vládní a politická uskupení, která omezují lidské svobody. Jak již bylo uvedeno v kapitole popisující autorův život, v Číně po dobu kuomintangského režimu tuto možnost neměl, jelikož kritika státního zřízení byla zakázána, a její autoři byli zatýkáni. Kritika vlády Spojených států zde ovšem může být chápána jako kritika všech světových institucí a pravicových politických stran.

Do kontrastu ke Spojeným státům americkým staví autor idealizované vzpomínky ústřední postavy na jeho krásnou domovinu: „*Jižní Evropa bývá v tuto dobu hezky osvětlená měsícem. Jemné tóny mandolíny se linou z oken mnoha starobyklých budov a lehce se vlní vzduchem. Mladíci často hrají na ulici pod okny svým milým serenádám. Když se pak odhrnou bílé záclony, vyklouzne z nich postava mladé dívky. Na ulici u řeky bývá hlouček mladíků, kteří si na cestě vesele zpívají, pískají a pějí ódy na měsíc a hvězdy.*“¹⁴⁹ Ba Jin tímto způsobem chtěl popsat italský venkov. Píše o krásné kopcovité krajině, řekách, a loukách, na kterých hlavní hrdinové kdysi lehávali pod modrou oblohou. Popisuje to místo jako krásné a prosté, kde všichni žijí šťastně. Vztah mezi prostředím italského venkova a postavami, které tam žijí, jako například Vanzettiho otec, je souhlasný, protože jsou to dobří a šťastní lidé žijící na krásném místě. Analogicky Ba Jin postupuje i při popisu postav soudního dvora, které jsou naopak vyličené jako

---

¹⁴⁸ Tamtéž, s. 2.

¹⁴⁹ Viz. Příloha: Překlad povídky „Elektrické křeslo“, s. 6.

postavy negativní žijící ve „zkaženém kapitalistickém světě“, v Americe. Této paralele se ovšem vymyká kontrast mezi hlavními kladně popsanými hrdiny, Bartem a Nickem, a negativním prostředím, ve kterém se nacházejí, vězením.

Místní popisy jsou suplovány implicitními popisy ideového prostředí, které není vyličeeno konkrétně, ovšem prolíná se celým dílem, a je jedním z hlavních témat povídky. Jedná se celkově o Spojené státy americké, jejich společenské zřízení a de facto o celý „nespravedlivý kapitalistický svět“. Lidé žijící v tomto kapitalistickém světě, tedy i Vanzetti, jsou podobně jako například v naturalistických dílech determinováni prostředím, ve kterém se nacházejí. Dílo naznačuje, že lidé, kteří tu musí žít, trpí v hrozných životních podmínkách, a můžeme z něj vycítit autorovu ostrou kritiku tohoto typu politického zřízení.

4.3. Kompozice

Povídka je rozčleněna na tři kapitoly. Každá z nich končí uzavřeně, čímž autor dosahuje určitého napětí. Toto rozdělení ovšem nepůsobí rušivě, neboť jednotlivé kapitoly jsou na sebe těsně navázány. První z nich popisuje poslední tři dny před popravou. Děj je zpomalován popisnými částmi a odchylkami od hlavního dějového rámce. Vypravěč se zde také vrací k rekonstrukci trestné události a průběhu soudního procesu. Druhá část zaznamenává den popravy. Je mnohem dynamičtější než kapitola předešlá, a objevuje se zde většina dialogů probíhajících převážně mezi Bartolomeem a jeho sestrou. Jejím závěrem je smrt ústřední postavy. Poslední kapitola je velmi krátká, uvádí pouze názvy novinových článků, které ve Spojených státech amerických vyšly těsně po popravě Italů.

4.3.1. Syžetová osnova

Povídka „Elektrické křeslo“ je tektonického rázu, má tedy pevnou stavbu, začátek a konec.¹⁵⁰ Její rámec je vytvořen uměle na základě časové inverze. Vypravěč začíná uprostřed děje, postupuje směrem k závěru, ale dodatečně popisuje události předešlé, ovšem navázané na základě kauzality. Rámcové vyprávění bylo v čínské literatuře novinkou, a opět vypovídá o tom, že Ba Jinovým úmyslem bylo zpracovat námět pomocí uměleckých postupů. Předlohou se mu zde opět stal Turgeněv, který ve svých dílech ukazuje společenský život i osobní vztahy

---

¹⁵⁰ HRABÁK, J. – ŠTĚPÁNEK, V., s. 58.

postav, a jejich pocity vyjadřuje skrze dialogy a vnitřní monology, a vrací se v nich k předešlým událostem.¹⁵¹

Expozice je v povídce vyjádřena představením hlavního hrdiny a seznámením s jeho osudem. Opěrné body představují informace o vedlejších postavách a o času a prostoru, ve kterém se děj odehrává. Je zde nastíněna zápletková díla.

Další motivy, které rozvíjejí zápletku, můžeme zařadit do kolize. Jedná se o odsouzení a čekání hlavních postav na výkon trestu. Tato část má gradační funkci, často se v ní vyskytuje opakování číslovek a odpočítávání doby zbývající do poprav.

Ve třetím dějovém úseku, krizi, se Bartolomeo a Nick loučí s blízkými osobami. Určité vyvrcholení nastává ve chvíli, kdy se ústřední postava zamýšlí nad životem, a smiřuje se se svojí smrtí.

Peripetie je v povídce poněkud potlačena. Neobjevuje se zde žádný neočekávaný ani překvapivý zvrat událostí. Za tuto část syžetové osnovy bychom snad mohli pokládat Bartolomeovo rozhodnutí těsně před popravou ještě naposledy promluvit k světu prostřednictvím novináře, který se účastní výkonu trestu smrti na elektrickém křesle. „*Tento člověk přeci může venku říct celému světu, jaká byla jeho poslední slova. Tento novinář předá jeho hlas všem lidem. Promluví k němu tedy pár slov.*“¹⁵² Tímto se autor snaží oddálit konečné vyvrcholení, a zároveň do této části vkládá důležité ideové poselství, a sice že skrze postavu novináře se lidé dozví o tom, jak a proč zemřel, a konečně zjistí, jak nespravedlivě jednají instituce kapitalistického státu, a že právě Vanzetti, stylizován do role mučedníka, zemřel pro „lid a jeho budoucnost“.

Závěrem samotného vyprávění je smrt Bartolomea Vanzettiho. Toto vyvrcholení ovšem uzavírá druhou kapitolu. Třetí kapitola je také určitým epilogem, přináší dodatečně informace o splnění hrdinova poslání. „*V jiném deníku zase vyšla skica newyorské sochy svobody. To, co socha držela v levé ruce, však nebyla pochodeň, ale meč.*“¹⁵³ Konec je zde ponechán otevřený, aby si čtenář sám mohl vyvodit důsledky Vanzettiho smrti, jakými byly novinové články,

---

¹⁵¹ LANG, O., s. 259.

¹⁵² Viz. Příloha: Překlad povídky „Elektrické křeslo“, s. 11.

¹⁵³ Tamtéž, s. 12.

literární díla a další ohlasy reflektující Vanzettiho smrt jako nespravedlivou, ovšem nezbytnou pro další anarchistické hnutí.

Přestože se jedná o krátký literární útvar, Ba Jin neopomněl žádný z důležitých dějových úseků, a každá část má v díle svoji nezaměnitelnou pozici, a hraje v povídce nemalou roli.

4.3.2. Kompoziční principy

V díle se prolíná přítomnost s minulostí. Na začátku je načrtnuta současná situace, poté vypravěč uvádí vlastní příběh, tedy čekání hrdiny na popravu. Je využito různé míry retrospektivy. Bartolomeo se prostřednictvím svých myšlenek vrací do rodné Itálie, do doby před zatčením a k soudnímu přelíčení. S tímto časovým principem úzce souvisí popisy míst a osob. „*Pokud jde o jeho domovinu, její obraz mu zůstal pevně vrytý v paměti... Měl laskavého starého otce a dvě roztomilé mladší sestry, od nichž měl v nejbližší době přijít dopis.*“¹⁵⁴ Autor nejprve popisuje prostředí, a do něj posléze zasadí postavy, což má charakterizovat jejich život a sociální postavení. Vypravěč se v povídce v různé míře vrací k popsání oné kauzy a Vanzettiho života v rodné Itálii. Toto prolínání časů je v díle velmi časté, a jeho cíl je především ideového charakteru. Prostřednictvím vzpomínek na soudní přelíčení, dává Ba Jin čtenáři informace o faktické kauze a o „zkaženosti kapitalistické společnosti“. Naopak ve Vanzettiho vzpomínkách na evropský venkov a jeho obyvatele nabízí určitou alternativu a obraz ideální společnosti.

Ba Jin, jak již bylo rozebráno, ve svém díle hojně využíval kontrastu. Protikladné prvky stojící vedle sebe se zde promítají, spíše než do jazykové roviny, do tematické výstavby díla. Autor kontrastu užil především při popisu postav v povídce. Na jedné straně stojí přistěhovalci odsouzení k trestu smrti, na druhé zkorumpovaní kapitalisté, jako například „zakrslík s kulatým obličejem“, nebo „soudce opičák“. Dále se kontrast uplatňuje při charakteristice prostředí, ve kterém se odsouzení nacházejí, tedy ve věznici Charleston, a při charakteristice italského venkova. Ba Jinovy postavy, jejich činy i místa, v nichž se děj odehrává, jsou buď kladné nebo záporné, neexistuje nic mezi tím, proto toto dílo, stejně jako mnohá revoluční literatura působí „černobíle“. Kontrast, který se promítá do roviny ideové, a má být jedním z hlavních témat povídky. Jedná se o protiklad chudých, společností zotročovaných lidí, proti nimž stojí výkonný

---

¹⁵⁴ Viz. Příloha: Překlad povídky „Elektrické křeslo“, s. 2.

státní aparát Spojených států amerických. Hlavní ideový protiklad má čtenář spatřovat mezi kapitalistickým světem a protichůdnými anarchistickými a komunistickými tendencemi. I přes snahy autora realisticky vylíčit prostředí, ve kterém se děj odehrává, není jisté, zda autor využil faktů. Nevíme, zda okolí bostonského vězení bylo opravdu takto živé a barevné, avšak Ba Jin tohoto kontrastu využil k ukázání absurdity celé skutečnosti. Venku si hrají děti, a sbírají barevné javorové listy, ale hned za vedlejší zdí leží na kovové posteli v malinké cele odsouzený k smrti, který je sice nevinný, ale už nikdy se nedostane na svobodu, a už ani nikdy neuvidí ony hrající si děti.

Do kontrastního kompozičního principu můžeme zařadit i konflikt mezi životem a smrtí, a láskou a nenávisť. „*Smrt je hádanka. Někdo říká, že život je hádanka také. Mnoho lidí by radši vědělo o životě více než o smrti. Ale já ne. Často jsem chtěl porozumět smrti, ale nikdy jsem neměl žádných pochybností o životě.*“¹⁵⁵ O smrti Ba Jinův hrdina, Vanzetti, přemítá často. Je v povídce vylíčena jako nevyhnutelná, proto se s ní snaží hlavní postava v průběhu celého děje smířit. Použitím tohoto tématu autor v povídce demonstruje ideál anarchistické tvorby, smrt revolucionáře, jež se má stát impulsem pro další členy anarchistických a jiných sociálních hnutí, aby pokračovali ve svém úsilí zamezit příštím křivdám, jenž jsou páčány na „prostém lidu“. Jak tvrdí Olga Lang, přestože Ba Jinovy postavy revolucionářů umírají tragickou smrtí, neumírají zbytečně. Naopak vzbudí v lidech touhu po pokračování v jejich boji.¹⁵⁶

Jak již bylo uvedeno, v povídce bylo využito častého opakování a variování motivů i jazykových prostředků k dosažení ironie: „*Starý soudce, který zasedá v národním shromáždění, vypadá jako opičák. Pracuje u soudního dvora už několik let. Vždy nosí formální oděv a cylindr, a ukazuje se v divadelní lóži a klubech pro smetánku.*“¹⁵⁷ „*Avšak teď ho posílají na elektrické křeslo urození páni v oblecích s cylindry, kteří chodí na minigolf.*“¹⁵⁸ Ve velké míře je ho také užito ve spojení s gradací: „*Už zase skončil den. Uplynul den, ztratil zase den života. Den vždycky uteče tak rychle!*“¹⁵⁹ Gradaci Ba Jin demonstroval též stupňováním, jak na tematické, tak i na jazykové úrovni. Nejfrekventovanější je Vanzettiho odpočítávání dnů a hodin do jeho smrti, a ohraničování doby vůbec: „*Za tři dny všichni budou ještě žít, ten skrček s kulatou tváří, soudce, co ho poslal na elektrické křeslo, rektor s vážnou tváří, stejně jako tolik lidí, co chodí*

---

¹⁵⁵ BA, J. Life. In *Selected works of Ba Jin IV*. Beijing: Foreign Language Press, 2005, s. 87.

¹⁵⁶ LANG, O., s. 261.

¹⁵⁷ Viz. Příloha: Překlad povídky „Elektrické křeslo“, s. 3.

¹⁵⁸ Tamtéž, s. 6.

¹⁵⁹ Tamtéž, s. 7.

ve společenském obleku a vysokém klobouku. Ti všichni žijí a ještě budou žít dál, ale on už může žít jen tři dny.“¹⁶⁰ Tímto docílil napětí, kterého také autor dosáhl tím, že čtenáři dopředu naznačil, jaký pravděpodobně bude závěr, a kam děj spěje. Téměř od začátku povídky víme, že hlavní hrdina je předurčen zemřít: „*Takže elektrické křeslo! Nyní již není pochybností o tom, že se Bart a jeho kamarád Nick posadí na elektrické křeslo, a bude to už pozítří večer.*“¹⁶¹ Hlavní hrdinové povídky jsou si od začátku vědomi toho, že zemřou, proto se zdají všechny snahy o jejich záchranu marné. Použití tohoto kompozičního principu opět přináší do díla nádech absurdity, jejímž prostřednictvím Ba Jin vytváří satiru a kritiku. Všechny výše zmíněné postupy, které autor v „Elektrickém křesle“ použil, opět jasně ukazují, že autor sice vyzdvihoval ideové poslání svého díla, jakými byla kritika kapitalistického zřízení a zachycení nespravedlnosti v třídní společnosti, ale jeho záměrem bylo i zpracovat námět jako kvalitní umělecké dílo.

---

¹⁶⁰ Viz. Příloha: Překlad povídky „Elektrické křeslo“, s. 5.

¹⁶¹ Tamtéž.

Závěr

Povídka „Elektrické křeslo“, stejně jako ostatní Ba Jinova raná povídková tvorba vychází z ruského kritického realismu a moderní realistické tvorby autorů Májového hnutí. „*Byl to Lu Xun, který svým horoucím srdcem rozžhnul moji cestu. Bylo mi jasné, že jeho díla odpovídala jeho životu, a že spisovatelova morálka a kvalita jeho děl nemohou být odděleny. Všechny knihy, které napsal, byly pravdivé.*“¹⁶² „Pravdivost“ se zdá v Ba Jinově díle klíčová, a je to jeho hlavní snaha v literatuře. Po Lu Xunově vzoru se autor, podle svých slov snaží zachytit realitu, a neobrací pozornost k jedinci, který by převyšoval své okolí, nýbrž k průměrnému jedinci, jenž není v díle zobrazen jako „hotový člověk“, ale je kladen důraz na jeho vývoj, a prostřednictvím něhož poukazuje na problémy celé společnosti. Tyto problémy jsou v povídce úzce propojeny s důsledky průmyslové revoluce, tedy nárůstem dělnické třídy, se kterou autor nezakrytě sympatizuje, a do jejíhož kontrastu staví bohatou horní třídu. Ba Jin tedy, podle všeho, nezabíhá do minulosti, ale soustřeďuje se na realitu současného společenského života, k níž se snaží stavět objektivně. Sám není v díle přítomen, ale svůj postoj vyjadřuje už výběrem námětu a volbou postav a charakterizací. Na základě těchto faktů lze povídku „Elektrické křeslo“ zařadit do literatury *socialistického realismu*.¹⁶³ Autoři socialistického realismu si přímo kladli za cíl upozorňovat na nespravedlnost ve společnosti, odhalovat její „zlo“, a přinášet alternativy pro její nápravu. Tohoto dosahovali využitím literárního žánru, uměleckých postupů a témat, které byly v tradiční literatuře považovány za nekvalitní a nízké. Oproti tomu, nová generace *Májového hnutí* tento společensky angažovaný směr hodnotila bezpochyby jako moderní a pokrokový. Důkazem toho, že se Ba Jinovi podařilo vytvořit moderní dílo dle zásad tehdejší čínské literatury, svědčí článek Chen Duxiua, který vyšel v *Novém mládí*, „Provolání k mládeži“ 向青少年呼吁 (xiang qing-shaonian huyu): „*Nebudte servilní, buďte nezávislí! Budte pokrokoví, a nikoli konzervativní! Derte se dopředu, nestahujte se zpátky! Budte světoví, neizolujte se od vnějšího světa! Budte praktičtí, a nikoli formalističtí! Budte vědečtí, nikoli fantastové! Udržujte svou samostatnost a nezávislost, nebudte přívěšky jiných! Zabývejte se celonárodní činností, neomezujte se na strany a kliky!*“¹⁶⁴ Ba Jin na těchto pilířích postavil svoji literární činnost, a podařilo se mu vytvořit dílo nové, subjektivní, se smyslem pro sociální vědomí. Pokud ovšem hodnotíme povídku s časovým odstupem, není ji již možné chápat, kvůli autorovu

¹⁶² BA, J. In **Memory of Mr. Lu Xun**. In *Selected works of Ba Jin IV*. Beijing: Foreign Language Press, 2005, s. 262.

¹⁶³ Socialistický realismus - zkr. Soreal, umělecký směr, který byl v roce 1932 schválen jako Ústředním výborem Komunistické strany SSSR jako oficiální směrnice pro literaturu, výtvarné umění a hudbu. Později byl závazný v komunistických zemích.

http://en.wikipedia.org/wiki/Socialist_realism (14. 5 2010)

¹⁶⁴ STAMBERGER, W. – POKORA, T. a SLUPSKI, Z., s. 33.

emocionálnímu zavázání se své ideologii, jako pravdivou a striktně se držící faktu. Jak již bylo uvedeno v předchozí kapitole, Ba Jin je posedlý znázorněním dobra a zla podle standardů revoluční literatury. Kladné postavy stejně tak jako italský venkov jsou představovány jen v tom nejlepším světle. Naopak popis kapitalistického světa a státního zřízení Spojených států amerických nenesé jedinou kladnou vlastnost. Stejně tak jako v ostatní socialistické literatuře, Ba Jin se sklání k idealizaci. Jeho motivy jsou čisté, jasné a spontánní a lze od začátku poznat, jaký je autorův záměr a jaké je poselství povídky „Elektrické křeslo“. Hrdinské chování Bartolomea Vanzettiho je v autorově zpracování námětu víc než zřejmé, a popsání absolutně perfektního hlavního hrdiny působí na dnešního čtenáře nevěrohodně. Velmi zřetelné je v díle i to, před čím již varoval začínající autory Lu Xun, a sice imitace západních originálů. Ba Jin si i zde vypůjčil Turgeněvovy a Tolstého literární postupy, a ve svém líčení přírody a popisu psychologie postav se mírně uchyluje k přejímání západních romantických prvků, málo známých v čínské literatuře.

Autor o své tvorbě, a zajisté tedy i o povídce „Elektrické křeslo“ říká: *„To, co chci říct je, že žánr a styl díla je druhotně důležitý. Co je důležitější, je obsah. Někteří lidé tvrdí, že je třeba mít nejdříve jasno v charakterizaci žánru, a pak je teprve možné začít psát. Já s tímhle stanoviskem nesouhlasím...“*¹⁶⁵ Pro Ba Jinovu povídku tedy nebylo podstatné, jak sám tvrdí, umělecké zpracování, nýbrž zachycení faktické kauzy. Také Olga Lang se o Ba Jinovi vyjadřuje ne jako o literárním géniovi, ale spíše jako o sociologovi a historikovi. Tvrdí, že sice přináší zajímavý obraz lidské společnosti, ale literární prostředky, kterých využívá, jsou prý poměrně vágní. Ba Jin to o své tvorbě tvrdí i sám: *„V mém díle se mísí krev a slzy, to není žádná lež, není ve mně známka umělce, protože neshledávám umění nad život.“*¹⁶⁶ Přestože literární kritici, kteří se Ba Jinovým dílem zabývali, i samotný Ba Jin pevně stojí za názorem, že z hlediska uměleckého autorova raná tvorba dosahuje velmi nízkých kvalit, dovolím si na základě rozboru povídky „Elektrické křeslo“ částečně oponovat. V mém názoru mě utvrdily umělecké postupy, které autor využil, jakými jsou opakování, kontrast, gradace, a jazykové prostředky, jako přirovnání a metafory, s jejichž pomocí se Ba Jinovi podařilo vytvořit alespoň náznak uměleckého díla. O autorově záměru zpracovat dílo umělecky svědčí i samotný výběr žánru – povídky, namísto zvolení si jednoduššího literárního útvaru, například novinového článku. Vliv umělecké literatury je patrný již z dob jeho mládí, kdy se ještě pohyboval v kruhu

---

¹⁶⁵BA, J. **On My Prose**. In *Selected works of Ba Jin IV*. Beijing: Foreign Language Press, 2005, s. 75.

¹⁶⁶NG, M. S., s. 91.

rodinném, jehož členové byli vzdělaní a co se literárních schopností týče, velmi talentovaní. Ba Jinův dědeček i otec se věnovali psaní poezie, a často pořádali večírky, kde probíhaly diskuze o literatuře a umění.¹⁶⁷ Přestože se autor později od své rodiny odvrací, zahrnuje ji kritikou, je jisté, že vzdělání, kterého se mu zde dostalo, ho velmi ovlivnilo na poli literárním. Dalším důležitým znakem Ba Jinovy literární tvorby, který je zřetelný z rozebrané povídky, jsou autorovy vědomosti týkající se světových společenských a politických událostí. Těch dosáhl nejen pro jeho tvorbu důležitou cestou do zahraničí, ale především studiem cizích jazyků a intenzivní četbou zahraničních autorů. Jen díky takovému studiu mohl vytvořit dílo fakticky správné, a přiblížit „realitu“ západních zemí čínskému čtenáři.

Ba Jinovo dílo lze na základě předchozí analýzy, i na základě zkoumání literárních vědců, zařadit do různých ideologických i literárních skupin, jakými jsou anarchismus, socialismus, humanismus, socialistický realismus... Ovšem sám autor bývá nerad „škatulkován“ do jakýchkoli skupin: „*Nihilista, humanista... lidé mi udělili tyto tituly. Má díla vzbuzují těchto mnoho nedorozumění...*“¹⁶⁸ Někdy bývá též chybně označován jako autor komunistický. „*Anarchista Pa Chin nesdílí falešné představy levicových ortodoxních spisovatelů. Věřil v Kropotkinovo učení, a je mnohem více přitahován před-bolševickými revolucionáři carského Ruska... Ale Pa Chin je ortodoxním levičákem ve svém pohrdavém postoji vůči liberálním intelektuálům třicátých let.*“¹⁶⁹

Pokud bych měla, podle přání Ba Jina ohodnotit jeho dílo bez dalšího řazení do skupin, ať už politických nebo uměleckých, a pokud chci respektovat jeho názor o absenci vyšších uměleckých cílů: „*Hodnota mých příběhů není v jejich literární kvalitě, ale ve faktech, která popisují. Až budou tato fakta dávno mrtvá, příběhy budou žít dál.*“¹⁷⁰, musím konstatovat, že bez výhrady splnil všechny cíle, které si předsevzal při práci na povídce „Elektrické křeslo“ i dalších povídkách vzniklých v letech 1920 – 1949. Soudní případ známý pod názvem „Sacco a Vanzetti“ již dnes není veřejnosti dobře známý, ale čtenáři se o něm mohou dozvědět právě z Ba Jinova díla. Ať se jedná o dílo kvalitně umělecky zpracované či nikoliv, splnilo především autorův záměr, a sice zanechat Vanzettiho ideový odkaz dalším generacím.

---

¹⁶⁷ BA, J. **My Family Environment**. In *Selected works of Ba Jin IV*. Beijing: Foreign Language Press, 2005, s. 42.

¹⁶⁸ <http://sunsite.berkeley.edu/Goldman/Exhibition/jin.html>. (11. 5. 2011)

¹⁶⁹ HSIA, C. T., s. 256.

¹⁷⁰ LANG, O., s. 237.

Resumé v angličtině

Abstract

In his early life, Ba Jin joined the Anarchist movement and took part in a leftist socialist strike. Whilst spending a year in Paris he met some of the worlds most famous Anarchists, and then started to write some critical short stories. His work mainly focused on the poor suffering under Capitalist government.

In the short story "Electric Chair" Ba Jin is fighting against the corrupt judicial system in the United States. In this work he wanted to join the global movement campaigning to save Sacco and Vanzetti: two Italian workers sentenced to death by electric chair. Ba Jin corresponded with Bartolomeo Vanzetti himself and became very active in the case, but despite his best efforts they were still executed on August 23rd 1927. However he never stopped his offensive on Capitalist society, using the character of Vanzetti as a role model for the next generation of radical Anarchists.

Seznam literatury

Bibliografie:

巴金. 巴金选集. 北京: 人民文学出版社, 1980.

(BA, J. *Ba Jin Xuanji*. Beijing: Renmin wenxue chubanshe, 1980.)

BA, J. *Rodina*. Z čínštiny přel. Oldřich Král a Marta Ryšavá. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, 1959.

BA, J. *Selected works of Ba Jin IV*. Beijing: Foreign Language Press, 2005.

BAKEŠOVÁ, I. *Čína ve XX. století, díl první*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2001.

HRABÁK, J. – ŠTĚPÁNEK, V. *Úvod do teorie literatury*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987.

HSIA, C. T. **Ba Jin**. In *A History of Modern Chinese Fiction*. New Haven: Yale University Press, 1961.

HSIA, C. T. *Chinese Literature*. New York: Columbia University Press, 2004.

KUBIN, W. *Moderne chinesische Literatur*. Frankfurt am Main: Suhrkamp Verlag, 1985.

LANG, O. *Pa Chin and his writings*. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1967.

NG, M. S. **Ba Jin and Russian Literature**. *Chinese Literature: Essays, Articles, Reviews (CLEAR)*, Vol. 3, No. 1, 1981.

PEČENKA, M. - LUŇÁK, P. a kol. *Encyklopedie moderní historie*. Praha: Nakladatelství Libri, 1999.

PRŮŠEK, J. **A Confrontation of Traditional Oriental Literature with Modern European Literature in the Context of the Chinese Literary Revolution**. In Průšek, J. (ed.) *The Lyrical and the Epic: Studies of Modern Chinese Literature*. Bloomington: Indiana UP, 1980.

SINCLAIR, U. *Boston*. Z angličtiny přel. Lída Špačková. Praha: Svoboda, 1970.

STAMBERGER, W. – POKORA, T. a SLUPSKI, Z. *Na přelomu staré a nové Číny: Hnutí 4. května 1919*. Praha: Orbis, 1959.

ŠTĚPÁNEK, V. a kol. *Teorie literatury*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1965.

TANG, T. *History of Modern Chinese Literature*. Beijing: Foreign Language Press, 1998.

Internetové odkazy:

Ba Jin :

Sharkey, P. *How are we to establish a truly free and egalitarian society? Ba Jin.* [online]

Vystaveno červen 2003 [cit. 2010-04-02].

Dostupné z: <http://www.katesharpleylibrary.net/rxwfbt>.

Sharkey, P. *Letter from Ba jin to the CRIA (International Anarchist Liaison Commision, Paris) 18 March 1949. Ba Jin.* [online]

Vystaveno únor 2006 [cit. 2010-04-08].

Dostupné z: <http://www.katesharpleylibrary.net/15dvhn>.

Celebrating the Life of Ba Jin An Obituary for Emma Goldman's Spiritual Son. Letter from Ba Jin to Emma Goldman [online]

Publikováno 2. 6. 2003 [cit. 2010-04-08].

Dostupné z: http://sunsite.berkeley.edu/Goldman/Features/BaJin_letter2.html.

Partial excerpt of English translation of Ba Jin's dedication to Emma Goldman. [online]

Publikováno 2. 6. 2003 [cit. 2011-05-11].

Dostupné z: <http://sunsite.berkeley.edu/Goldman/Exhibition/jin.html>.

Steven. *Jin, Ba, 1904-2005* [online]

Publikováno 16. 12. 2006 [cit. 2010-03-30].

Dostupné z: <http://libcom.org/history/jin-ba-1904-2005>.

Bakunin:

Maxim.T. *Nemorálnost státu, Michail Alexandrovič Bakunin.* [online]

Vystaveno 2002 [cit. 2010-04-04].

Dostupné z: <http://odpor.wz.cz/OSOBNOST/bakunin5.htm>

Vanzetti:

Steven. *1916-1927: The execution of Sacco and Vanzetti.* [online]

Publikováno 17. 9. 2006 [cit. 2010-04-12].

Dostupné z: <http://libcom.org/history/1916-1927-the-execution-of-sacco-and-vanzett>

Wikipedia:

<http://www.wikipedia.org/>

Wikipedia contributors, *Socialist realism*. [online]

[cit. 2010-05-14].

Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/Socialist_realism

Wikipedia contributors, *Sacco and Vanzetti*. [online]

[cit. 2010-04-05].

Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/Sacco_and_Vanzetti

Wikipedia contributors. *Ba Jin*. [online]

[cit. 2011-04-28].

Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/Ba_Jin

Filmový dokument:

MONTALDO, G. *Sacco e Vanzetti*. 1971.